

Міністерство освіти і науки України
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
ФАКУЛЬТЕТ МОРСЬКОГО ПРАВА

УДК 343.2

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Кримінально-правове дослідження стадій вчинення злочину»

Виконав: студент 6 курсу, групи 6511м
галузь знань 08 Право

спеціальність 081 Право

Романко Денис Сергійович

Керівник: к.ю.н., доцент Горбова А. А.
(прізвище та ініціали)

Рецензент: к.ю.н., доцент Маркін С. І.
(прізвище та ініціали)

Миколаїв – 2020р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ I. Поняття, види і значення стадій вчинення злочину	6
1.1. Поняття стадій вчинення злочину	6
1.2. Закінчений злочин як самостійна завершальна стадія вчинення злочину	15
Розділ II. Готування до злочину, як вид попередньої злочинної діяльності і відповідальність за нього	21
2.1. Поняття і форми готування до вчинення злочину	21
2.2. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру	36
2.3. Відповідальність за готування до злочину	40
Розділ III. Замах на вчинення злочину	49
3.1 Поняття, ознаки і види замаху на злочин	49
3.2 Відмежування замаху на злочин від інших стадій попередньої злочинної діяльності: готування до злочину та закінченого злочину ...	65
3.3 Відповідальність за замах на злочин	73
Висновки	80
Список використаних джерел	85

Вступ

Актуальність теми дослідження. Злочин – можна визначити як історичний феномен, злочинна діяльність, яку створює конкретна людина і направляє проти іншої людини. Злочинна діяльність це наслідок нездатності суб'єктів розв'язати життєві проблеми в дозволений формі. В терміні «злочин» виділяється декілька визначень. З однієї сторони «злочин» охоплює всі відомі кримінальним законодавством суспільно – небезпечні дії, які в наслідок їх суспільної небезпеки тягнуть покарання. З другої сторони, злочин передбачений як закінчення діяння. Але, поняття злочину не можна вважати повним, якщо цим поняттям не охоплюється незакінчена злочинна діяльність, тобто попередня злочинна діяльність. В чинному законодавстві передбачені (статті 14, 15 Кримінального Кодексу України) незавершеність злочину та кримінальна відповідальність за цю діяльність (стаття шістнадцята Кримінального Кодексу України).

На мою думку боротьба зі злочинними діяннями є ефективною, тільки тоді коли боротьба з ними проводиться не лише у загальному, а в кожному окремому випадку вчинення злочину, не дивлячись на те що закінчений злочин, чи незакінчений. Тому, важливо дізнатися яке вірне визначення в кримінальному законі стадій вчинення злочину, поняття незакінченого злочину та відповідальність яка передбачена попередньою злочинної діяльності (готування злочина і замах на злочин).

Ступінь наукової розробки теми. Якщо звернутися до історії в кримінальному праві вже почали приділяти велику увагу стадіям попередніх злочинних діянь і кримінальній відповідальності за них ще на зорі розвитку цієї галузі права. Відомо що у Соборному Уложенні тисяча шістсот сорок дев'ятого року другий розділ був присвячений стадіям вчинення злочинних діянь та яка була передбачена кримінальна відповідальність за їх скоєння. Потім в «Положенні о покараннях кримінальних та виправних» тисяча

вісімсот сорок п'ятого року статтями з дев'ятої по одинадцяту також були передбачені поняття та відповідальність за стадії злочинної діяльності. В радянських юридичних джерелах існує велика кількість робіт, котрі приділяють увагу різним аспектам вчення про стадії попередньої злочинної діяльності та відповідальності за них. Тема «злочину і стадії вчинення злочину» обов'язково присутня у навчальній програмі кримінального права та має місце у всіх підручниках та учбових посібниках, радянського, та сучасного українського кримінального права.

В монографіях, підручниках, статтях і дисертаційних роботах ґрунтовно і детально розробляються актуальні питання стадій вчинення злочину, як різних етапів попередньої злочинної діяльності. У своїх працях дані аспекти розглядали: Благов Є.В., Дурманов Н.Д., Іванов В.Д., Караулов В.Ф., Кузнецова Н.Ф., Лясс Н.В., Піонтковський А.А., Тішкевич І.С., Трайнін А.Н., Тихий В.П., Шевчук А.В. та інші. Можливо виділити такі тексти цих авторів є «Стадії вчинення злочину» (Караулов В.Ф.), «Стадії вчинення злочину в радянському кримінальному праву», (Дурманов Микола Дмитрович) «Відповідальність за готування к злочину і замах на злочин по радянському кримінальному праву» (Кузнецова Н.Ф.), «Стадії вчинення злочину» (Шевчук А.В.), «Готування і замах по радянському кримінальному праву» (Тішкевич І.С.), «Науково – практичний коментар Кримінального кодексу України» (М.І.Мельника, М.І.Хавронюка). та інші.

Мета і завдання дипломної роботи. Метою роботи стоїть ціль розроблення на теоретичному рівні всіх аспектів, що стосуються поняття попередньої злочинної діяльності, особливостей кожної із стадій вчинення злочину, кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність та призначення покарання за неї. Також автором проводиться дослідження різних поглядів на позиції науковців щодо даної проблеми і формування власною думки щодо дискусійних питань.

Згідно с сформованою та поставленою метою, автор намагається зосередити свою увагу на вирішенні основних завдань даної проблематики: провести аналіз стану наукової розробки проблеми стадій вчинення злочину в КПУ;

Об'єктом дослідження – є суспільні відносини, що виникають в процесі притягнення особи до кримінальної відповідальності на кожній із стадій попередньої злочинної діяльності.

Предметом дослідження виступають норми чинного кримінального законодавства, які регламентують стадії вчинення злочину, їх види, визначають підстави кримінальної відповідальності за них, керівні роз'яснення Пленуму ВСУ.

Нормативною базою дослідження були КУ, діюче кримінальне законодавство і КПК України, Постанови Пленуму ВСУ.

Структура роботи зумовлена її метою, поставленими завданнями. Робота складається із вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновки, списку використаних джерел.

Частина теоретичних положень та висновків наукового дослідження знайшли своє відображення у вигляді тез на Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрямки розвитку правових систем України» (м. Львів, 2020).

Розділ I. ПОНЯТТЯ, ВИДИ І СТАДІЇ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

1.1. Поняття стадій вчинення злочину

Перші цивілізації загалом не розрізняли цивільне та кримінальне право. Перші письмові кодекси закону були розроблені шумерами приблизно в 2100-2050 рр. До н. Іншим важливим раннім кодексом був Кодекс Хаммурапі, який склав ядро вавилонського закону. Ці ранні юридичні кодекси не розділяли кримінальне та цивільне законодавство. З ранніх кримінальних законів Стародавньої Греції вижили лише фрагменти, напр. Солон та Драко. Після відродження римського права в 12 столітті римські класифікації та юриспруденція VI століття створили основи розмежування кримінального та цивільного права в європейському праві з тої пори і до теперішнього часу.

Перші ознаки сучасної різниці між злочинами та цивільними справами виявилися під час вторгнення норманів до Англії. Особливе поняття кримінального покарання, принаймні стосовно Європи, виникло в іспанській пізній схоластиці, коли теологічне поняття Божого покарання (*poena aeterna*), яке застосовувалось виключно за винуватість, перейшло спочатку в канонічне право і, нарешті, у світське кримінальне право. Розвиток держави, що здійснює справедливість у суді, чітко з'явився у вісімнадцятому столітті, коли європейські країни почали підтримувати поліцейські служби. З цього моменту кримінальне законодавство формалізувало механізми примусового виконання, що дозволило розвиватися як помітна сутність. Поняття стадії вчинення злочину

Вчинки людей які здійснюються в об'єктивному світі, направлені їх волею, проходять в процесі їх реалізації окремі етапи. В кримінальному праві, що має справу з суспільно – небезпечними діями, юридичним вираженням цих етапів людських вчинків є стадії вчинення злочину.

Злочин відповідно до кримінального права є актом зовнішньої суспільно – небезпечної поведінки людини, що здійснюється в часі, просторі, проходячи певні стадії від початку і до закінчення. Тому і всі стадії здійснення злочину є такими ж актами. Ще з початку умисної злочинної діяльності суб'єкт злочину уявляє собі вже її кінцевий результат. Це визначає характер і спосіб діяльності суб'єкта, направленої на реалізацію злочинного умислу. [1, с. 95]

Таким чином, виокремлення стадії вчинення злочину в кримінальному праві потрібно визнати відображенням фактів об'єктивної дійсності.

Осмислення такого поняття як стадії злочину є неможливим без розуміння і визначення поняття злочину, [2, с. 104] під яким розуміють винне суспільно – небезпечне заборонене діяння (дія чи бездіяльність) вчинене суб'єктом злочину (стаття одинадцята Кримінального Кодексу України). Граматичне тлумачення злочину дозволяє зробити висновки про те, що мова йде вже про закінчений злочин. Це ж стосується і всіх статей Особливої частини Кримінального Кодексу України, [3, с. 140] де відповідальність за умисний злочин встановлюється при умові вчинення винним всіх дій (бездіяльності), що утворюють об'єктивну сторону злочину. [4, с. 261] Проте в реальній дійсності нерідко буває так, що через певні причини задуманий особою злочин реалізується не до кінця. Припустимо, що злочинець для здійснення крадіжки грошей з банку набуває інструментів, отримує відомості щодо порядку несення служби охороною банку і про систему сигналізації, складає схему, підбирає співучасників, розподіляє ролі, але не доводить злочин до кінця, оскільки затримується співробітниками правоохоронних органів. Або ж, виконавши всі перелічені дії, він проникає до приміщення банку і пробує відкрити сейф з грошима, але не зумівши це зробити, тікає з місця злочину. З наведених прикладів видно, що спочатку особа створює

умови для вчинення злочину, потім виконує дії, що безпосередньо посягають на охоронюваний об'єкт і лише після цього реалізує злочинний намір.

Для правильного вирішення питання про кримінальну відповідальність за конкретні злочинні дії необхідно виділити їх в самостійні стадії. [5, с. 302] Тому обов'язково потрібно наголосити. Що для суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом, становлять небезпеку не лише закінчені злочини, але й умисні дії, що виражаються у створенні умов для подальшого вчинення злочину, а також безпосередньо спрямовані на вчинення злочину, але які не призвели до його закінчення з причин, що не залежали від волі винного. [6, с. 95]

Термін «стадія злочину» (в перекладі з грецької слово «стадія» означає відому відстань, стародавню грецьку міру довжини) законодавець не вживав раніше. Проте в нині діючому Кримінальному Кодексі України даний термін використовується, а статті 13 – 17 Кримінального Кодексу України присвячені стадіям злочину, тому у назві розділу III Загальної частини Кримінального Кодексу і застосовується термін «стадії злочину». [7, с. 104] Вживання цього терміну в Кримінальному Кодексі України є одним із позитивних нововведень, що дозволяє конкретизувати і уточнювати поняття злочину та визначати особливості відповідальності особи за попередні злочинні діяння.

Часто термін «стадії вчинення злочину» вживають в подвійному значенні: 1) для визначення тих етапів, які проходять закінчені злочини; 2) для визначення особливостей відповідальності за злочинне діяння в залежності від етапу, на якому було припинено вчинення злочину.

Важливу роль в КП виконує саме таке розуміння стадій вчинення злочину. Якщо злочин є закінченим, тоді характер цього діяння, за загальним правилом, не несе суттєвого значення для кваліфікації і відповідальності

закінченого злочину, при умові. Що ці дії не включають в собі інше злочинне діяння. [8, с. 11]

Згідно з юридичним поняттям стадії вчинення злочину передбачають розмежування закінченої злочинної діяльності і злочинної діяльності, яка була перервана або припинена на етапі підготовки і вчинення злочину. Також обставини, в яких дії, спрямовані на вчинення злочину, завершилися невдало, створюють специфічні особливості в характері і ступені суспільної небезпечності діяння, а отже, і особливості відповідальності за ці дії в порівнянні з закінченим злочином того ж виду.

Так, в той час коли дискусія ведеться про стадії здійснення злочинного діяння то на увазі мають не процес розвитку конкретного злочину, від підготовки до завершеного злочину. Говорячи про стадії, як кримінально – правову категорію, вказують на різні форми здійснення конкретного злочинного діяння, які відрізняються один від одного в залежності від моменту, коли злочинна діяльність була припинена. [9, с. 780]

Стадії вчинення злочину мають окреме значення для визначення відповідальності в порівнянні з закінченим злочином і в силу цього виділяються в законі і в сучасній науці КП. Коли йдеться безпосередньо про визначення самого поняття «стадій», то тут думки різних авторів дуже різноматні.

Під стадіями вчинення злочину І.П. Грінаєв визначає стан підготовки і виконання умисного злочинного діяння, які розрізняються між собою за характером здійснених дій і моментом припинення злочинного діяння. [10, с. 193] Дурманов Микола .Дмитрович, висказував таку думку, що «стадії» це заздалегідь визначені етапи підготування і безпосереднього вчинення умисного злочинного діяння, які суттєво мають суттєву різницю між собою за характером суспільно – небезпечних дій і наслідків які вони несуть, за

ступенем реалізації винним його злочинних намірів. [11, с. 10] М.І. Ковальов під «стадіями» визначає конкретні етапи в розвитку умисного злочинного діяння, які мають за мету готування до вчинення злочину, в замаху на його вчинення і в здійсненні закінченого злочину. [12, с. 234] Професор та кандидат наук Станин В.В. визначає так: «стадії» – це етапи здійснення умисного злочинного діяння, які відрізняються за характером дій і ступенем їх суспільної небезпеки. [13, с. 145] Професори Н.В.Чернишов і М.А. Хазін вважають, що під «стадіями» слід вважати етапи умисного злочину, який проходить з моменту задуму до повного завершення. [14, с. 114]

Визначення поняття «стадій» за Миколою Йосоповичом Коржанським у тому що злочин виступає як виконання злочинного наміру в декілька етапів, які відрізняються ступенем реалізації цього наміру, ступенем закінченості злочину. [15, с. 223] А.Н. Ігнатов, під стадіями навмисного злочинного діяння розуміють заздалегідь визначені етапи його підготовки і безпосереднього здійснення. [16, с. 205]

Шевчук Андрій Васильович проводячи дослідження данного проблеми, визначив поняття «стадій», як сукупність етапів, кожен з яких має своє юридичне значення, які проходять злочин поступово в своєму розвитку по вихідній від моменту задуму чи підготовчих дій до моменту реалізації злочинного наміру, до закінченого злочину, тобто до моменту вчинення злочину з формальним складом або до моменту настання суспільно – небезпечних наслідків, що вказані у законі для матеріальних складів, і які відрізняються між собою ступенем характером дій їх суспільної небезпеки, а також моментом закінчення злочинної поведінки. [17, с. 96] На думку В. Тихого, «стадії» – це передбачені Кримінальним Кодексом, суспільно – небезпечні етапи, які сильно різняться між собою ступенем реалізації злочинного наміру, тобто характером діяння і моментом його беспорядного

завершення, отже тим самим – і ступенем тяжкості вчиненого винною особою діяння. [18, с. 104]

Також виділяються ще ціла група вчених які представляють різні визначення поняття «стадії злочину». Всі їх визначення є, умовно, вірними і всі вони в тій чи іншій мірі відрізняються один від одного. Але до всіх цих визначень спільним є те, що стадії вчинення злочину – це етапи, які проходить злочин від початку до кінця злочинної діяльності суб'єкта злочину.

Поняття злочину в кримінальному праві відповідає розвитку злочину в реальній дійсності, воно відображає цей об'єктивний процес. [19, с. 303] Умисна злочинна діяльність може проходити 3 етапи: готування, замах і закінчений злочин. Відповідно і розрізняють три стадії умисної злочинної діяльності:

а.стадія готування до вчинення злочину;

б. стадія замаху на вчинення злочину;

в. закінчений злочин.

Перша та друга стадії в кримінальному праві об'єднують поняттям «попередня злочинна діяльність», тому що вони здійсненні до закінчення злочинного діяння, вони здійснюються до його завершення. Також ці дві стадії ще називають незакінченою злочинною діяльністю.

При визначенні сутності цих трьох «стадій», можна зробити висновок, що: стадія готування до злочину представляє собою створення реальних умов для наступного вчинення злочину; стадія замаху – це дія або бездіяльність, закінчений злочин – діяння, що містить усі ознаки конкретного складу.

Автори підручників по загальній частині кримінального права висловлюють й інші позиції щодо найменування й кількості «стадій», вони

вважають стадіями злочину виконання складу злочину і настання злочинних наслідків (Герман Абрамович Кригер, Нинель Федіровна Кузнецова). [20, с. 164] Розглядаючи цю позицію перш за все зауважуєш, що вона не відповідає закону, в якому не зазначені такі стадії. Також ці, найменування, які пропонують автори, є недоцільними, адже за своєю сутністю виконання злочину це замах, тобто часткове виконання об'єктивної сторони.

Вчений – правознавець Піонтковський Андрій Андрійович [21, с. 403] до «стадій» відносить і виявлення умислу. [22, с. 346] Ця точка зору не є популярною серед більшості науковців, які вважають, що у відповідності із законом злочином може бути визнана лише суспільно – небезпечна дія, а не думка, не певний стан свідомості. З цього робимо висновок, що за українським КП можна казати про «стадії» тільки в тих випадках, коли в наявності є акт зовнішньої поведінки. Тільки при наявності, цього акту можна вести мову про виявлення процесів, які здійснюються в свідомості людини. [23, с. 14] Так, не можна вважати «стадіями» ті чи інші стани свідомості особи, думки і формування намірів, їх прояв, виявлення тощо. Кримінальним законодавством забороненими є тільки суспільно – небезпечні діяння і тільки вони можуть розглядатися, як стадії вчинення злочинного діяння. [24, с. 105]

В підручнику з загальної частини кримінального права Арона Наумовича Трайніна є ствердження, що встановити межу між підготовкою і замахом на злочин, можливо тільки в конкретному випадку. На думку Арона Наумовича Трайніна визначення цих меж підлягає до компетенції судді, а не законодавця, враховуючи те, що попередньо фіксувати ці межі неможливо. [25, с. 327]

З цюю точкою зору неможливо погодитись. Оскільки стадії вчинення злочину, є відмінними один від одного і здійснюють відображення реально існуючих в об'єктивній дійсності етапів розвитку цілеспрямованих діянь,

вони мають можливість бути визначеними діючим законодавством, юридичними науками і судовою практикою з достатньою чіткістю.

Отже, при визначенні меж між стадіями вчинення злочину, суддя не діє за своїм переконанням, а звертається, до вже існуючих принципів, наявних в законодавстві, науці і судовій практиці.[26, с. 11]

Стадії здійснення злочинного діяння, як правило називають видами цілеспрямованих дій, етапами здійснювання злочинного наміру і тому можуть мати місце тільки у злочинах, здійснених з прямим умислом. Визначення ступеню реалізації виражається в різноманітних діяннях, що характеризують кожну стадію здійсненню злочинного діяння з об'єктивно існуючими між ними достатньо чіткими межами. Чим більшою мірою реалізований умисел, тим більшою мірою реалізований злочин, тим більшу шкоду можуть заподіяти чи заподіює винний. [27, с. 105] Так, ступінь реалізації злочинного умислу при готуванні здійснюється в такій поведінці, з допомогою якої створюються умови, що полегшують вчинення злочину в майбутньому. Більшим ступенем реалізації злочинного умислу характеризується замах, при якому задуманий злочин уже починає здійснюватись, отримує деякий розвиток його об'єктивна сторона. Досягнення повної реалізації злочинного умислу, можливе тільки на етапі завершення злочину і досягненні бажаного злочинного наміру. З цього виходить, що при визначенні ступеня суспільної небезпеки в здійсненому злочинному діянні, суд повинен виходити, зокрема, і зі стадії вчинення злочинного діяння. [28, с. 143]

Стадії виконання злочинного діяння різняться, один від одного моментом завершення злочину. Трапляються випадки коли винний суб'єкт відразу реалізує свій злочинний намір, здійснюючи завершене злочинне діяння, тоді стадії в складі злочину відсутні. При здійсненні винним першої (підготовка) або другої стадії (замаху), навіть тоді правової сили набуває

лише остання стадія. В судовій практиці вважають з того, що кожна попередня стадія поглинається наступною. Отже, стадія замаху поглинає підготовку, а завершення злочинне діяння – дві попередні стадії. Згідно з цим, перші дві стадії скоєння злочину мають власне кримінально – правове значення тільки в тих випадках, коли злочинна дія обмежується однією чи другою стадіями. Так в статтях Кримінального Кодексу України йде мова про караність не тільки завершеного злочинного діяння, але й стадій попередніх злочинних діянь, які здійснюють визначення підстав несення кримінальної відповідальності за незавершений злочин, якими є встановлення в діянні особи складу незакінченого злочину і кваліфікуються, як спроба чи підготовка до злочинного діяння.[29, с. 261]

Так, визначення поняття стадій злочину, на основі дослідженої проблеми можна визначити і значення стадій злочину. При вирішенні питання про встановлення кримінальної відповідальності і покарання особи, необхідним є встановлення вказаних стадій. З цього, робимо висновок, що визначення стадій злочинного діяння дає змогу відрізнити злочинну поведінку від незлочинної. Дії, які створюють стадії вчинення злочину, виділяються різним ступенями суспільної небезпеки, тобто чим ближче та чи інша стадія до закінченого злочину, тим небезпечніше вчинене особою діяння, що звичайно повинно враховуватись при призначенні покарання. [30, с. 261]

В інституті КП «стадії» , мають важливе значення для виконання багатьох норм Кримінального Кодексу, [31, с. 106] зокрема, добровільна відмова від злочинного діяння, момент вчинення злочинного посягання і чинності кримінального закону в часі, в тому числі і його зворотної дії, про місце вчинення злочину і чинність кримінального закону в просторі, про співучасть у злочині, повторність та сукупність злочинів, звільнення від кримінальної відповідальності, при призначенні покарання тощо.

З вище наведеної інформації можна прийти до висновку, що стадії здійснення злочинного діяння є дуже важливим та необхідним інститутом КП.

1.2. Закінчений злочин як самостійна завершальна стадія вчинення злочину

При розділі злочинів в залежності від стадій їх вчинення – це поділ їх на закінчені злочинні діяння та незакінчені. В особливій частині КП безпосередньо пов'язує відповідальність саме з закінченими злочинними діяннями.

Для закінченого злочинного діяння характерні і злочини умисні і ті , що вчиненні з необережності.[32, с. 306] При цьому, при виконанні необережного злочинного діяння не обов'язково називати його закінченим злочином. Як приклад , не можна необережне вбивство назвати закінченим, тому що необережне вбивство не передбачає попередньої злочинної діяльності. Отже, необережні злочини не можуть бути незакінченими злочинами. [33, с. 11]

В закінченому злочинному діянні існує єдність об'єктивної та суб'єктивної сторін. Це можна охарактеризувати як стадія виконання злочинного діяння. Вона поглинає попередні стадії вчинення злочину, і останні не мають значення для кваліфікації, якщо не утворюють склад іншого злочину, адже всі стадії одного й того ж самого злочину мають єдиний (один і той самий) об'єкт посягання. [34, с. 105]

Для закінченого злочину як самостійною стадії злочинної діяльності характерним є повна реалізація злочинного наміру, що виражається в

виконанні всіх запланованих суспільно – небезпечних діянь (дій чи бездіяльності) і в настанні всіх бажаних суспільно – небезпечних наслідків, що складають об’єктивну сторону складу злочину (частина перша статті другої Кримінального Кодексу України). [35, с. 149]

Отже, відповідно до частини першої статті 13 Кримінального Кодексу закінченим злочином визнається діяння, яке містить усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінальний Кодекс України.

Оскільки в Особливій частині Кримінального Кодексу конкретні склади злочинів сформульовані як закінчені злочини, момент закінчення злочину є різним залежно від конструкції складу злочину, від опису ознак злочинного діяння в законі.

За моментом закінчення злочини поділяються на три види (злочини з матеріальним складом, злочини з формальним складом та злочини з усіченим складом). [36, с. 302]

Злочини з матеріальним складом – це такі злочини, для об’єктивної сторони яких Кримінальний Кодекс потребує наявності, як діяння (дії або бездіяльності), так і настання або створення небезпеки (загрози) заподіяння суспільно-небезпечних наслідків. Тому злочин з матеріальним складом вважається закінченим з того моменту, коли, настав вказаний у диспозиції статті Особливої частини Кримінального Кодексу суспільно – небезпечний наслідок або небезпека його заподіяння. До злочинів з матеріальним складом відносяться вбивство (статті 115 – 119 Кримінального Кодексу), крадіжка (стаття 185 Кримінальний Кодекс), грабіж (стаття 186 Кримінальний Кодекс) та багато інших суспільно – небезпечних посягань. Так, крадіжка, грабіж або пошкодження майна є закінченим з моменту спричинення майнової (матеріальної) шкоди власності, вбивство – з моменту заподіяння смерті

іншій людині, тілесні ушкодження – з моменту різної тяжкості шкоди здоров'ю людини та інші.

В злочині з матеріальним складом, якщо не здійснилися вказані в диспозиції статті Кримінального Кодексу суспільно – небезпечні наслідки, у тому числі наслідок у вигляді створення небезпеки (загрози) заподіяння певної майнової шкоди, то може йтися про незакінчений злочин (підготовка до злочинного або спроба злочину) або ж про відсутність злочинного дії. [37, с. 106]

Формальний склад злочину – це такий склад злочину, для наявності об'єктивної сторони якого Кримінальний Кодекс передбачає тільки діяння (дії чи бездіяльності). З цього виходить, що злочини (формальні) визнаються завершеним з моменту здійснення самого діяння незалежно від настання суспільно – небезпечних наслідків. Так, розголошення державних таємниць (частина перша статті 328 Кримінального Кодексу) одразу вважають завершеним з моменту розголошення даних, що є частиною державної таємниці.

Настання чи ненастання злочинних наслідків при вчиненні злочинів з формальним складом не впливає на факт наявності закінченого злочину, але має враховуватися при призначенні покарання винному. [38, с. 146]

Злочини з усіченим складом – це різновид злочинів з формальним складом, тому вони є закінченими також з моменту вчинення самого діяння. Особливість їх полягає в тому, що момент закінчення злочину переноситься законодавцем на попередню (більш ранню) стадію, коли винний ще не виконав усіх дій для заподіяння шкоди об'єкту. [39, с. 306] По суті, в усічених складах законодавець передбачає в Особливій частині Кримінального Кодексу відповідальність за замах на злочин, а інколи – за готування до злочину, як за окремі самостійні закінчені злочини.

Проте тут створення умов (небезпеки) заподіяння шкоди об'єкту кваліфікується як завершення злочинне діяння. До такої конструкції законодавець вдається щодо найнебезпечніших діянь з метою посилення боротьби з ними на ранніх стадіях. Так, розбій (стаття 187 Кримінального Кодексу) є закінченим злочином з моменту нападу з метою заволодіння чужим майном; бандитизм закінчений з моменту створення стійкої озброєної групи незалежно від того, чи були вчинені заплановані бандою злочини; вимагання (стаття 189 Кримінального Кодексу) – з моменту, коли пред'явлена вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь – яких інших дій майнового характеру.

Усічений склад злочину дає можливість запобігти пом'якшенню покарання за здійснення підготовки до злочинного діяння чи замах на злочин і розглядати стадію підготовки до злочину як замах на злочин, а замах на злочин – як завершене злочинне діяння.

При вчиненні злочину з усіченим складом винна особа, як правило, не зупиняється на стадії юридично закінченого злочину, не припиняє його, а виконує подальші діяння, як охороняються цим же складом злочину, спрямовані на той же об'єкт, спричиняють йому шкоду і тому не потребують додаткової кваліфікації. Розбіжність між юридичним і фактичним закінченням злочину має значення при вирішенні ряду питань, зокрема про визнання своєчасності необхідної оборони, коли юридично злочин закінчено, а фактично посягання продовжується, а також про можливість співучасті у злочині аж до завершення посягання на об'єкт, який знаходиться під охороною закону, тощо. [40, с. 106]

Коли здійснюється визначення злочинного діяння як завершеного чи незавершеного необхідним є врахування також особливості законодавчого конструювання деяких складів злочинів, що є різновидом злочинів з формальним складом. Даний вид злочинних діянь в юридичній літературі

називають складами небезпечності. К ним можна віднести, як приклад завідоме поставлення іншої особи в небезпечність зараження ВІЛ – інфекцією та інші.

Ці злочини визначаються закінченими з моменту вчинення діяння (дії чи бездіяльності), створюючого загрозу настання передбачених кримінальним законом тяжких наслідків. [41, с. 261]

В юридичній літературі розглядаються злочини, момент закінчення яких відіграє важливу кримінально – правову роль. Тому деякі особливості притаманні моменту закінчення злочинів, що тривають, та продовжуваних злочинів.

Злочин, що триває – це дія або бездіяльність, ознаки якого передбачені однією статтею або частиною статті Кримінального Кодексу, і яке безперервно здійснюється (триває) протягом невизначеного часу. Тут має місце дія або бездіяльність, які пов’язані з наступним тривалим виконанням обов’язків, накладених на винну особу законом, під загрозою кримінального переслідування. Прикладом таких злочинів можуть бути: ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (стаття 164 Кримінального Кодексу), ухилення від призову на строкову військову службу (стаття 935 Кримінального Кодексу), втеча з місце позбавлення волі або з – під варти (стаття 393 Кримінального Кодексу), носіння, зберігання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин без передбаченого законом дозволу (частина перша статті 263 Кримінального Кодексу), дезертирство (стаття 408 Кримінального Кодексу) тощо. Склад даних злочинів закінчений з моменту вчинення суспільно – небезпечного діяння, але злочин продовжується. [42, с. 307] Злочини, що тривають, є закінченими з моменту припинення діяння або моменту настання події, яка виключає його вчинення (наприклад, добровільне виконання винним своїх обов’язків, явка з повинною, затримання органами влади, тощо).

«Злочин, що продовжується» – це злочин, коли злочинець вчиняє низку діянь, що порушують одне і те ж покарання, вчинене в одному і тому ж місці та приблизно в один і той же час з однією і тією ж злочинною метою, незалежно від ряду вчинених дій, це розглядається в законі

У справі «Люди проти Леона», де обвинувачений забрав п'ять півнів з одного і того ж курника, хоча, півники належали різним особам, було встановлено, що скоєний лише один злочин за крадіжку, оскільки обвинувачений діяв однак, здійснюючи цілу низку актів, але це одна і та сама наміра, Верховний суд постановив, що за однією інформацією вчиняється лише один злочин. Продовжуваний злочин є закінченим з моменту виконання останнього злочинного діяння та досягнення злочинного наміру. [43, с 107]

Так, ступінь суспільної небезпеки діянь визначається як нормами Особливої частини Кримінального Кодексу, так і всією сукупністю норм його Загальної частини. Але склади конкретних закінчених злочинів сформульовані в диспозиціях статей Особливої частини Кримінального Кодексу, про що і йдеться в частині першої статті 13 Кримінального Кодексу України. Саме тому закінчені злочини необхідно кваліфікувати лише за відповідними статтями Особливої частини Кримінального Кодексу. [44, с. 56]. Пропозиція кваліфікувати їх ще й додатково, а нормою Загальної частини Кримінального Кодексу, яка визначає загальне поняття стадії закінченого злочину, [45, с. 228] не впливає з закону і не поділяється практикою.

Розділ II. Готування до злочину, як вид попередньої злочинної діяльності і відповідальність за нього.

2.1. Поняття і форми готування до вчинення злочину.

Ще з перших років свого існування в кримінальному праві використовують інститут кримінальної відповідальності за вчинки, які кваліфікують як готувальні дії до вчинення злочину.[46, с. 36]

Підготовчі дії для вчинення злочину – це діяльність по створенню умов для вчинення злочину. Отже при підготовці до вчинення злочину за своїми фактичними властивостями не відрізняється від готувальних дій, свідомо спрямованих на досягнення будь – якого не суспільно – небезпечного результату. Усі випадки готувальних дій направлені на створення умов для успішного виконання злочину. [47, с. 63] Нінель Федорівна Кузнєцова вказувала : «Умови – це сукупність обставин, що готують і визначають можливість існування явища».[48, с. 57]

Коли в кримінальному праві мова заходить про відповідальність за готування до злочину вказують саме на результат, тобто, коли ці дії були припинені за обставин, що не залежать від волі винного до того, коли особа приступила безпосередньо до вчинення злочину.[49, с. 64]

Отже, готувальні дії можна охарактеризувати тим, що вони є умовами вчинення злочинного діяння і передбачають реальну можливість настання злочинного результату, яка внаслідок подальших дій виконання не реалізується в реальний злочинний результат за обставин, що не залежать від волі винного. Сам процес створення реальної можливості вчинення злочину і настання злочинного результату виявляє суспільну небезпечність готувальних дій. [50, с. 57]

Можливість настання будь – якого явища є об’єктивною реальністю. З цього виходить, що кожен конкретний випадок караності готувальних дій насамперед встановлює чи була в цих діях можливість досягти злочинного результату. Коли готувальні дії сильно віддалені від вчинення злочинного діяння і з них не витікає направленість їх на вчинення певного злочинного діяння, то не є можливим казати про наявність в цих діях реальної можливості вчинення злочину. Ці дії навіть не можна назвати готуванням. [51, с. 58]

Коли проводиться розгляд особливостей вчинення підготовки до злочину в часі, важливо дізнатися наявність і ступінь суспільної небезпеки. Систематичні готувальні дії, які систематично продовжуються протягом тижнів, місяців, років характеризують за загальним правилом, як більш значиму суспільну небезпечність діяння і особи, що його вчиняє. З цього можна дійти висновку, що готувальні дії в часі передують безпосередньому вчиненню злочинного діяння. [52, с. 67] Втім, не відповідає дійсності висказування ряду авторів, що виконання злочину починається, тільки тоді, коли злочинець закінчив готувальні дії.

Підготовка до виконання злочинного діяння, як і будь – яка можливість, за своєю природою є двоякою. В підготовчих діях передбачені такі тенденції необхідного настання результату, як завершення і не закінчення злочину. Злочинний результат при готуванні до злочину може змінитися тільки внаслідок виконання злочинного діяння, проте може змінитися і в неможливість його настання.

Реальна можливість настання злочинного результату можлива, тільки в тих випадках, коли закономірна тенденція до спричинення злочинного результату в готувальних діях є основною і вирішальною. Суд робить висновок про суспільну небезпечність готування в тих випадках, коли встановить, що, якщо б не втручання зовнішніх обставин, то послідувало б

вчинення (виконання) злочину і реальна можливість настання злочинного результату, що міститься в готувальних діях була б перетворена в дійсний злочинний результат. Так, наприклад, в діях особи, що цілиться в іншу особу, з наміром вбити, безспірно, міститься реальна можливість настання злочинного результату.

Підготовчі дії до здійснення злочинного діяння можуть створювати більшу чи меншу можливість для вчинення злочину. Так, наприклад, набуття пістолету створює певну можливість для вбивства, бо без нього неможливо вчинити вбивство вогнепальною зброєю. Але купівля пістолету створює меншу можливість для вбивства, ніж дії особи, що прицілилась в свою жертву. Найбільшу можливість настання злочинного результату містять готувальні дії, що забезпечують всі необхідні умови для його настання. Наступним актом повинно бути уже саме виконання (вчинення) злочину. Тому, реальна можливість вчинення злочину залежить від суттєвості даних готувальних дій для настання злочинного результату, наближеності готування до злочину до вчинення самого злочину, від серйозності перешкод, які має подолати особа, від суб'єкту злочину [53, с. 59]. Готування не рівнозначне закінченому злочину, коли злочинний результат став уже реальним. Тому, як правило, суд призначаючи покарання за готування визначає нижчу міру покарання, ніж за закінчений злочин.

Реальна можливість ніколи не може сама по собі перетворитися в дійсність. Так, дії по готуванню, що створюють лише реальну можливість для настання злочинного результату, самі по собі, без дій по виконанню не можуть вчиняти злочинний результат. Для того, щоб можливість настання результату, що містяться в готувальних діях, перетворити в дійсне настання, потрібна діяльність суб'єкта злочину, що спричинить такий результат такою діяльністю є вчинення злочину, дії замаху на злочин. Дії по виконанню

злочину по мірі звичайного наростання закономірно і необхідно призводять до злочинного результату [54, с. 58].

Готування до злочину на відміну від дії по вчиненню злочину, як правило, віддаленні в просторі від конкретного об'єкта посягання. Наприклад, готувальні дії до вчинення вбивства, такі як набуття зброї і засобів вчинення злочину, можуть мати місце за десятки і сотні кілометрів від місця знаходження жертви. Внаслідок, готувальні дії можуть бути розпочаті і завершені без безпосереднього зіткнення з об'єктом посягання і навіть на значній відстані від нього.

В статті «О складі злочина»[55, с. 70] Т.В.Церетелі та В.Г.Макашвили, ставили в ряд цікавих питань про суспільну небезпечність при здійсненні готування і замаху на злочин, дещо перебільшують значення віддаленості готувальних дій в часі і в просторі від вчинення злочину. Вони пишуть, що, оскільки дії пов'язані з готуванням до злочину в просторовому і часовому відношенні знаходяться ще далеко від задуманого особою злочинного результату, це відкриває широку можливість для втручання різних сил та обставин. Готувальні дії, вказують вони, створюють лише дуже віддалену можливість настання суспільно – небезпечних наслідків.

Проте, як стверджує Дурманов Микола.Дмитрович, що в такій загальній формі це твердження не може бути прийнято. Деякі готувальні дії за характером їх вчинення і їх значенню для скоєння злочину можуть представляти значну небезпеку і свідчити про стійкість умислу, не дивлячись на їх значну віддаленість в часі і просторі. [56, с. 70]

Таким чином, готування знаходиться в такому відношенні до злочинного результату і воно створює умови, реальну можливість настання злочинного результату. Готування розв'язується із злочинними результатами обумовленими зв'язками. Без подальшої злочинної діяльності готування (дії,

що його становлять), як будь – яка можливість, скільки б не збільшувались, ніколи не зможуть призвести до злочинного результату.

Готування до злочину є початковою стадією вчинення злочину, одним із видів незакінченого злочину. При готуванні до злочину дії винного ще безпосередньо не спрямовані на об'єкт і не ставлять його в безпосередню небезпеку. Суб'єкт ще не виконує діяння, яке є необхідною ознакою складу злочину. [57, с. 270]

Як зазначала Кузнєцова Нінель Федіровна, що відповідно до закону, готування створює умови для вчинення злочину, тобто дії, що його складають поза самим вчиненням злочину. Як правило, готування знаходиться поза складом злочину, що передує виконанню злочину. Проте, цього твердження не потрібно робити висновок про те, що готування взагалі не пов'язано з складом злочину.

Як уже вказувалось, зміст готування та дії, що його становлять і їх суспільну небезпечність визначає склад злочину, умови виконання якого вони створюють. Саме склад злочину поновлює дії, що становлять готування конкретним змістом, саме він визначає видове поняття готування – готування до вбивства, готування до грабежа та інші види готування до конкретних злочинів.

Підготовка до злочину є небезпечним своїм зв'язком зі складом злочинного діяння. Вчений Наумов Анатолій Валентинович, вказував, що готування його складові дії мають свої особливості порівняно зі складом закінченого злочину, і що специфіка відноситься до об'єктивних ознак і суб'єктивної сторони готування: при готуванні до злочину ще відсутнє безпосереднє посягання на об'єкт задуманого злочину; будь – яке готування до злочину утворюють об'єктивну сторону готування до злочину, проте, дані дії не входять в об'єктивну сторону злочину, що готується. Підходить

висновок, що склад готування до вчинення злочину має власну характерну (самостійну) об'єктивну сторону. [58, с. 270]

Для того, щоб визначити особливості готування необхідно розглянути детально його співвідношення зі складом злочину. Об'єкт злочину самим безпосереднім чином впливає на зміст готувальних дій. За об'єктом злочину ми можемо визначити до якого злочину вчиняється готування. Життя та здоров'я особи потребують одних готувальних дій для посягання на них, винність обумовлює необхідність в інших. Дурманов Микола Дмитрович також вказує, що вчинення готувальних дій конкретний об'єкт і предмет посягання в ряді випадків може бути ще точно не визначений, [59, с. 68] наприклад, особа, що готується до вчинення крадіжки, як правило, ще тільки в самих загальних рисах передбачає майбутній злочин, винний ще не знає, чи вчинить він крадіжку державного чи особистого майна та ін.

Проте об'єкт не тільки визначає зміст готувальних дій, але й їх суспільну небезпечність. Порівняно невелика цінність до злочину невеликої тяжкості не тягне за собою кримінальної відповідальності (стаття чотирнадцята частина друга Кримінального Кодексу України).

Велике значення для визначення наявності в діях суб'єкта готування до того чи іншого злочину має об'єктивна сторона складу злочину: спосіб дії, передбачувана суб'єктом шкода. Предмету і знаряддя злочину, а також обстановка вчинення злочину.

З об'єктивної сторони готування до злочину може проявитися у різноманітних діяннях, але загальним для них є те, що всі вони передбачають створення умов для вчинення конкретного закінченого злочину. [60, с. 270] Це витікає також із законодавчого визначення готування до вчинення злочину (частина перша статті чотирнадцята Кримінального Кодексу України), оскільки кримінальний закон перераховує лише активні форми

даної стадії вчинення злочину. Очевидно, що ні одна з цих форм злочинної поведінки не може бути реалізована шляхом бездіяльності. Специфіка об'єктивної сторони готування до злочину полягає і в тому, що злочин при цьому не був доведений до кінця через причини, що не залежали від волі винного. При цьому потрібно враховувати два моменти: готування та дії, що його складають не повинні утворювати самостійний закінчений злочин; необхідно, щоб злочинна діяльність особи по підготовці задуманого особою злочину не була доведена до кінця незалежними від особи обставинами. Це значить, що злочинна діяльність обмежилась готуванням до злочину, будучи перерваною не по волі винного. [61, с. 70]

Різноманітні готувальні дії суттєво відрізняються за їх значенням для майбутнього вчинення злочину. В ряді випадків ця обставина має суттєве значення для визначення наявності, характеру і степені суспільної небезпечності готування та дій, що його складають.

Деякі випадки виконання певних підготовчих дій є обставиною, без якої не має можливості чи принаймні, дуже ускладнене виконання злочинного діяння. Також інші випадки готувальних дій не передбачають суттєвого значення для вчинення злочину.

Проте випадки, коли той чи інший спосіб дії чи застосування тих чи інших засобів належить до ознак складу даного злочину, набуття чи пристосування відповідних засобів є обставиною, що має суттєве значення для виникнення злочину.

У величезній кількості випадкових діянь, які створюють підготовку не є необхідними для виконання злочинного діяння, через те що воно може бути вчинено і без актів підготовки до злочину. Ці елементи підготовки, як правило мають невелику і випадкову роль у виконанні злочинного наміру. Як приклад, придбання чохлів для зброї, яку використовують при здійсненні

злочинного діяння, майже в усіх випадках, не несе за собою суттєвого значення для подальшого злочину.

Отже, окремі випадки готування є необхідними в ланці здійснення злочинного діяння. Відсутність цих підготовчих дій означає неможливість здійснення злочину. Також можна виділити випадки злочинів, які можуть бути виконанні без підготовки. В даному випадку готування лише в якоюсь мірі прискорює чи полегшує виконання злочинного діяння. [62, с. 69]

Коли виконується розгляд готування необхідним є врахування також його наближення до моменту виконання злочинного діяння і ступінь здійснення підготовчих справ, які роблять можливим виконання злочинного наміру. В першому випадку особа виконує тільки віддалені від вчинення злочину дії, що інколи називають готуванням до готування. Другий випадок підготовки безпосередньо передуює виконанню злочинного діяння. [63, с. 70]

Суб'єктом готування злочинного діяння є тільки та особа, яка безпосередньо і є суб'єктом злочину.

Суб'єктивна сторона підготовки до злочинного діяння можлива лише з прямим учасником, тобто винний розуміє, що він створює певні умови з метою вчинення злочину або має бажання створити такі умови. Винна особа, вчиняючи підготовку злочину, розуміє яку суспільну небезпеку несе можливість виконання, спланованого чи задуманого нею злочинного діяння. З цього виходить, що винний суб'єкт бажає здійснення злочину. [64, с. 271]. Окрім цього він має намір не обмежуватися лише підготовкою до злочину, яка може бути закінченою чи незакінченою, а вчинити дії, що призведуть до закінчення злочину, але йому не вдається реалізувати свій умисел, зробити це, довести злочин до кінця з причин, що не залежали від його волі. [65, с. 70] Несення відповідальності за підготовку до злочинного діяння може мати місце лише в тому випадку, коли умислом винного охоплюється виконання

конкретного злочинного діяння і винна особа розуміє, що після виконання підготовчих дій, які створюють умови здійснення злочинного діяння, він вчинить і цей злочин.

Монографії і підручники з КП не вказують інформацію про ознаки наміру при підготовці, це передбачає, що умисел при підготовчих діях не має яких не будь специфічних рис в порівнянні з умислом при завершеному злочинному діянні. [66] Але обставина, за якої дії винного переривається на першій стадії розвитку злочину і знаходить своє відображення в характері умислу.

При визначеному умислі винний суб'єкт заздалегідь планує точне завдання і ціль, на досягнення яких і спрямовує свої дії. [67]

Більшість випадків підготовки злочинного умислу мають не до кінця зрозумілий або не в повному обсязі визначений характер злочинного діяння. Як приклад, суб'єкт вирішив вчинити крадіжку, готується до вчинення цього злочину, але він ще не знає де і коли, яке майно і яким шляхом він вкраде. Конкретизація умислу нерідко має місце після завершення стадії готування, коли винний вирішує, в залежності від створених ним умов, - вчинити певний злочин чи відмовитись від нього.

В ряді випадків умисел при готуванні має нестійкий характер. В особливості це можна сказати про готування до готування, чи про готування, що виражається в набутті чи пристосуванні засобів та предметів побуту. [68, с. 69]

Як вказує Кузнецова Н.Ф., мотиви та цілі злочину також впливають і на спрямованість готувальних дій. [69, с. 63] Так, в залежності від цілей чи мети, якщо вони є обов'язковими елементами суб'єктивної сторони складу злочину, то будуть відрізнятися і дії, що становлять готування до злочинів.

Питання про суспільну небезпечність готування не може бути вирішений в абстрактній формі. Необхідно враховувати різноманітність дій, що входять до складу готування. Різноманітність готувальних дій потребує диференційованого підходу до них. В ряді випадків дії, що входять до складу об'єкту посягання. Відповідно до частини першої статті 14 Кримінального Кодексу України готуванням до злочину є підшукування, або пристосування засобів чи підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину. Отже готування виявляється в таких формах:

1. підшукування засобів чи знарядь для вчинення злочину;
2. пристосування засобів чи знарядь для вчинення злочину;
3. підшукування співучасників;
4. умова щодо вчинення злочину;
5. усунення перешкод;
6. інше умисне створення умов для вчинення злочину. [70, с. 70]

Підшукування засобів чи знарядь для вчинення злочину – це будь-які дії щодо придбання, отримання, тимчасового запозичення, купівлі, пошуку знайдення засобів чи знарядь для вчинення злочину. [71, с. 70] Спосіб підшукування може бути, як правомірним, так і неправомірним, в тому числі і злочинним, наприклад особа може викрасти вогнепальну чи холодну зброю, що необхідна особі для реалізації іншого злочину. [72, с. 266]

Під засобами вчинення злочину розуміють предмети матеріального світу, які застосовуються при вчиненні злочину для його полегшення чи прискорення. Наприклад, підроблені документи для шахрайства, відмички або ключі для проникнення у житло з метою крадіжки, одурманюючі речовини для зґвалтування тощо.

Знаряддя вчинення злочину – це предмети, які безпосередньо використовуються для виконання об'єктивної сторони складу злочину, зокрема для заподіяння суспільно – небезпечних наслідків. Так, наприклад, зброя. При так званому посередньому вчиненні злочину своєрідними знаряддями можуть визнаватися особи, які через певні психічні хвороби або недосягнення певного віку кримінальної відповідальності не несуть. [73, с. 74] Прикладом ситуації, коли звичайний повсякденний предмет можна розглядати як знаряддя злочину, може служити, коли лом використовується для проникнення в чийсь дім чи транспортний засіб. Це не є законним і прямим призначенням лома, тому він міг би відповідати визначенню цього злочину.

Якщо при провадженні досудового слідства не визнано знаряддями злочину предмет, використаний для досягнення злочинної мети, дане питання вирішується судом на стадії віддання обвинуваченого до суда. [74, с. 71]

Знаряддя та засоби вчинення злочинного діяння можуть бути призначені тільки для злочинної мети, наприклад, виготовлена отрута для вбивства, або так само можуть використовуватись для інших цілей, наприклад, папір та фарби – для виготовлення фальшивих грошей та предметів живопису.[75, с. 71]

Приготування засобів чи знарядь до вчинення злочину – це такий вплив винного на матеріальні предмети, внаслідок якого вони стають придатними або більш зручними для застосування при вчиненні злочину. Наприклад, виготовлення обрізу мисливської рушниць, ремонт несправної вогнепальної зброї.

Поняттям пристосування охоплюється також виготовлення засобів і знарядь вчинення злочину. У разі, коли дії з придбання, виготовлення чи пристосування відповідних предметів самі по собі є злочинними, вони потребують самостійної правової оцінки, а все вчинене – кваліфікації за сукупністю злочинів. Наприклад, купівля пістолета з метою вчинити вбивство утворює готування до вбивства і склад незаконного поводження зі зброєю (стаття 263 Кримінального Кодексу України). [76, с. 59]

Як готування до злочину кваліфікуються і невдалі підмова та пособництво. Так, невдалу підмову та пособництво Микола Дмитрович Дурманов виділяє як спеціальний вид підготовки до злочинного діяння. [77, с. 74]

Згідно з кримінальним законодавством, змова – це домовленість двох або більше осіб про скоєння злочину в певний час у майбутньому. Кримінальне законодавство в деяких країнах або деякі змови можуть вимагати, щоб принаймні одне відкрите діяння було здійснено на підтримку цієї угоди, щоб це було злочином. Немає обмежень щодо кількості учасників змови, а в більшості країн - жодної вимоги щодо вжиття заходів для втілення плану в життя (порівняйте спроби, які вимагають близькості до повного злочину). Для цілей узгодження *actus reus* є постійним, і сторони можуть приєднатися до змови пізніше і нести спільну відповідальність, а змова може бути висунута там, де співучасники були придбані або не можуть бути простежені. Нарешті, покаяння однієї або декількох сторін не впливає на відповідальність (якщо, в деяких випадках, це відбувається до того, як сторони вчинили явні дії), але може зменшити покарання.

Невідомий співавтор, або невідомий замовник, – це особа чи організація, яка в обвинувальному висновку стверджується, що брала участь у змові, але яка не звинувачується в тому самому обвинувальному висновку.

Прокурори вирішили назвати осіб беззастережними співавторами з різних причин, включаючи надання імунітету, прагматичні міркування та докази.

У випадках, що передбачені в Особливій частині Кримінального кодексу України, такі види готування, як підшукування співучасників та змова на вчинення злочину можуть утворювати самостійні склади злочинів. Усунення перешкод – це дії чи бездіяльність, які полягають в усуненні перепон, що заважають реалізації злочинного наміру.

Інше умисне створення умов для вчинення злочину – це найрізноманітніші дії, що створюють можливість для вчинення злочину. Наприклад, підготовка місця здійснення злочину, сховища для приховування викраденого, влаштування засідки, підготовка алібі, розробка плану вчинення злочину тощо.

Підшукування або пристосування засобів чи знарядь для вчинення злочину, підшукування співучасників, змова на вчинення злочину, усунення перешкод – ці дії також охоплюються поняттям створення умов для вчинення злочину, бо є їх різновидами, але враховуючи їх поширення, законодавець виділяє їх у самостійні види готування злочину. [78, с .71]

Крім вказаних форм готування до злочину Микола Дмитрович Дурманов виділив і спеціальні види готування до вчинення злочину. Він відзначив, що деякі види готування відрізняються суттєвими специфічними особливостями. Це більшим чином, готувальні дії, пов'язані зі співучастю в злочині і готувальні дії, що утворюють склад іншого закінченого злочину. Саме в якості таких видів готування він розглядав: невдале підмовництво та пособництво як види готування до злочину; закінчений злочин, що являє собою готування до вчинення іншого злочину.

Невдале підмовництво та пособництво має місце в тих випадках, коли особа не сприймає, відкидає пропозицію підмовника, чи посібника вчинити

злочин, чи добровільно відмовляється від вчинення злочину. А.А.Піонтковський вірно вважає, що дії підмовника та пособника в таких випадках потрібно розглядати як готування до злочину, оскільки вони своїми діями намагалися створити умови для вчинення злочину [79, с. 221]. Таку ж точку зору підтримував і Арон Наумович Трайнін, [80, с. 38 – 40] Тішкевіч І.С. [81, с. 40 – 41]

З сучасних авторів криміналістів таке ствердження підтримує Тихий Володимир Павлович. [82, с. 74], котрий зазначає, що така діяльність підмовника або підсобника являє собою створення умов для здійснення злочинного діяння у вигляді підшукування співучасників.

Підмовництво та пособництво мають багато спільних рис з готуваннями до злочину. Проте, особливістю підмовництва та пособництва є те, що вони створюють умови не безпосередньо для самого акта вчинення злочину, а для майбутніх дій виконавця. Це створення умов виражається головним чином у вигляді впливу на свідомість виконавця. Такі дії підмовника чи пособника викликають чи укріплюють рішучість виконавця. [83, с 76]

Як вказує науковець Шевчук А.В. із передбаченими в законі значний теоретичний і практичний інтерес має розгляд питання про підготовчі дії, які самі по собі утворюють склад іншого злочину. Нерідко трапляється, що готування до вчинення одного злочину уже містить у собі всі ознаки іншого закінченого злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Також, на думку Шевчука А.В. доцільно було б охарактеризувати такі суспільно небезпечні, антисуспільні фонові явища, зокрема, як проституція, наркоманія, бродяжництво та гомосексуалізм, які створюють підґрунтя для вчинення злочинів у майбутньому. Окремі види поведінки, які утворюють ці

явища нині, самі собою представляють значний ступінь суспільної небезпеки, проте діючим законом передбачені частково. Шевчук А.В. вказує, що існування фонових явищ та діяльність осіб чи злочинних організацій в цій сфері є також спеціальним різновидом готування для вчинення злочинів у майбутньому. [84, с. 540]

Досліджуючи дану проблему Шевчук А.В. вказує, що поряд із передбаченими в Кримінального Кодексу України формами готування до злочину та виділеними науковими спеціальними формами готування доцільно було б передбачити на законодавчому рівні такі форми, як мотивація та планування злочину, вибір об'єкту та мети, оскільки ці складові в умовах сьогодення є невід'ємною частиною більшості умисних тяжких чи особливо тяжких злочинів.

Мотивація злочинної поведінки – це стимули, як зовнішні так і внутрішні, які зумовлюють прагнення вчинити конкретні суспільно-небезпечні діяння. Саме ці стимули, які можуть бути різними, породжують різні мотиви вчинення злочину – користь, помста, заздрість. Однак, слід зазначити, що не завжди мотивація підпадає під ознаки готування, а лише тоді, коли прагнення особи об'єктивовані назовні, знаходять свій прояв в конкретних актах поведінки.

Вибір мети та об'єкту безпосередньо пов'язані з плануванням конкретного посягання. Обґрунтовуючи дані форми готування, Шевчук А.В. вказує, що детально плануються корисливі злочини, насильницькі злочини, це поведінка складова організованої злочинності.

Отже, в процесі дослідження готування до злочину, його ознак та форм можна дати таке узагальнене визначення готування до вчинення злочину – це окрема самостійна стадія вчинення злочину, яка характеризується сукупністю таких форм, як підшукування або пристосування засобів чи

знарядь, підшукування співучасників, або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, інше умисне створення умов для вчинення злочину, а також мотивація злочину та його планування, вибір мети та об'єкту злочинного посягання.

2.2. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру

В науці кримінального право проводиться чітке розмежування меж караної і некараної діяльності особи. На вчинення злочину. До сфери некараної, такої, за яку не можна притягнути до кримінальної відповідальності, діяльності особи відноситься будь яке виявлення наміру, не пов'язане з вчиненням дій, що направлені на здійснення та реалізацію злочинного наміру («голий умисел»).

Якщо історично спостерігати розвиток даного положення, то можна відмітити, що виявлення та формування умислу (або злий умисел) підлягало покаранню згідно Соборного Уложення 1649 р., де вказувалось, що виявлення умислу караються смертю. В відповідності до Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. каралось виявлення наміру, під яким розумілось виявлення наміру, під яким розумілось виявлення на словах чи письмово, чи іншою будь – якою дією наміру вчинити злочин. [85, с. 141]

Але, один із перших російських юристів Александр Петрович Куніцин рішуче виступив проти караності виявлення наміру по кримінальному праву. Як на початку XIX століття він стверджував, що: «Одно намерение, за которым еще не последовало никакого вредного действия, не дает властителю права употреблять наказание, або права других нарубают не помышления, а дела». [86, с. 34]

Сучасне кримінальне право не вважає злочинними виявлення наміру. Закріплений Українським Кримінальним Кодексом підхід про безкарність виявлення наміру ґрунтується на відомих ще реальному праву тезах: *nullus inmensine actus* (немає злочину без вчинення дії); *cogitationis poenam nemo patitur* (думки не караються; сформований на постулатах французьких просвітителів XVIII століття, так Ш.Монтесьє стверджував: «Закони повинні карати одні лише злочинні дії»; [87] враховує сучасні конституційні положення про право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.[88, с. 47]

Під виявленням наміру (умислу) розуміється зовнішній прояв тим чи іншим способом (усно, письмово, шляхом конкретних дій тощо) наміру особи вчинити злочин, проти без реальних дій, спрямованих на реалізацію цього наміру.

Єдиною підставою кримінальної відповідальності є склад злочину, в якому однією із обов'язкових ознак є суспільно – небезпечне діяння. Таке діяння повинно бути небезпечним у своєму зовнішньому прояві, тобто небезпечним для інтересів особи, суспільства чи держави в цілому. [89, с. 540] Тому, відповідно, все, що не виражене у діянні (дії або бездіяльності) знаходиться поза сферою кримінально – правового регулювання, є байдужим для кримінального права і не може тягнути кримінальну відповідальність. [90, с. 261]

Злочинний намір – це виникнення прийнятого рішення вчинити конкретне посягання це процес, що протікає в свідомо – вольовій сфері і передуючий цілеспрямованим діям. Отже здійснення наміру не можна вважати за етап злочинної діяльності за допомогою якого об'єктивуються, перетворюються в реальність злочинні наміри. Також виявлення наміру хоч і виражається зовні в словесній чи іншій формі, також не може бути віднесено до стадії вчинення злочину, тому що зовнішні форми його прояву ще не

утворюють суспільно – небезпечного діяння, що посягає на суспільні відносини. [91, с. 142]

Разом з тим, необхідно відмітити, що не всі науковці поділяли саме таку точку зору. Ряд авторів вважали виявлення умислу початковою стадією умисного злочину. Так, Кузнецова Нінель Федіровна вказує, що це є першою стадією розвитку злочину. Стадія формування умислу є стадією потенційного розвитку злочину, на якій суб'єкт створює необхідні психологічні та інтелектуальні передумови вчинення в подальшому злочину. [92. с. 43] Також вона вказує, що наявність умислу не втіленого в дії, в кримінальному праві не мають значення, так як головним завданням в кримінальному праві є охорона суспільного порядку та присічення суспільно – небезпечних посягань. [93, с. 44] Не маючи напрямку на злочин, виявлення наміру не можна вважати стадією злочинного діяння.

Кузнецова Нінель Федіровна в своїй праці відзначає, що вона розмежовує формування умислу і визначає його, як стадію розвитку злочину. Виявлення умислу на зовні, усно чи письмово або будь – якій іншій формі не вважається стадією вчинення злочину, оскільки воно не зв'язано із злочином, не є умовою ні причиною. Настання злочинного результату, не є суспільно – небезпечним і не посягає на об'єкти, що охороняються кримінальним законом. [94, с. 56] Почавши вчинення такого діяння, суб'єкт переступає межу між некараною і караною діяльністю.

Інакше кажучи, на етапі виявлення наміру, особа ще не почала діяти, а на стадії готування вже вчиняє відповідне діяння. Таким чином межа між «голим» умислом та готуванням чітко визначена – це межа між словом і ділом, між наміром вчинити злочин і діями, які безпосередньо направлені на вчинення суспільно-небезпечного діяння. [95, с. 541]

Практика свідчить, що злочинець задумуючи вчинення тяжкого злочину, попередньо обдумує де, коли і як вчинити злочин, щоб досягти бажаного результату. Але якщо ця діяльність не виходить за рамки «дій в думках» – обдумування плану вчинення злочину, то вона не є здійсненням злочинного наміру і не може бути визнана готуванням до злочину. Така діяльність ще не має характеру вираженого зовні суспільно-небезпечного діяння. Стан змінюється, якщо обдумування плану вчинення злочину здійснюється спільно декількома особами – співучасниками. Така діяльність набуває характеру конкретної зовнішньої поведінки по реалізації злочинного наміру і є не виявленням наміру, а початковою стадією вчинення злочину. [96, с. 54]

Повідомлення іншій особі про наявність злочинного наміру є некараним виявленням наміру, якщо воно не поєднано з пропозицією прийняти участь в вчиненні злочину. Якщо навіть така пропозиція зроблена, наявне підшукування співучасників, що є готуванням до злочину, незалежно від того чи успішне підшукування.

Саме створення злочинної організації, сам факт згоди на вчинення злочинів в ряді випадків розглядається законодавством в якості самостійних злочинів незалежно від того, чи почала організація свою злочинну діяльність.

У всіх випадках не є караним виявлення умислу, що якісно відрізняється від готування, що є караним в певних випадках. Різниця між ними – це різниця між караною і некараною діяльністю особи, що бажає вчинити злочин. Тому правильне проведення межі між виявленням умислу і готуванням до злочину є важливою умовою дотримання законності в судочинстві. Змішання цих різних понять може стати причиною помилок судово – прокурорської практики, що може потягти за собою засудження невинних осіб, що мають намір вчинити злочин, але таких, що не приступили

до реалізації злочину чи виправдання винних осіб, що вчинили суспільно-небезпечні підготовчі дії.

Необхідно також зазначити, що існує різниця між виявленням наміру та погрозою, оскільки погроза – це дії, які пов’язані із впливом на психіку людини і тому вони є караними за чинним законодавством України, як самостійні закінчені склади злочинів. У цих випадках карається не сам умисел, а суспільно-небезпечне діяння (погроза), навіть якщо у того, хто погрожує, не було наміру в подальшому реалізувати погрозу, бо тут спричиняється безпосередня шкода безпеці життя, здоров’ю, громадській безпеці, безпеці осіб, зазначених у законів тощо.

Також не є виявленням наміру передбачені Кримінальним Кодексом діяння формою вчинення яких є різноманітні публічні заклики (частина друга статті 109, стаття, стаття 110, 436). Такого роду діяння утворюють самостійні посягання на об’єкти кримінально – правової охорони.

2.3. Відповідальність за готування до злочину

Кримінальну відповідальність (відповідальність / підзвітність) не слід плутати з компетенцією судитись. Компетенція для судового розгляду стосується особливо розумової дієздатності підсудного під час судового розгляду. Кримінальна відповідальність, також відома як захист від божевілля, стосується часу передбачуваного правопорушення і більш конкретно ставить питання про те, чи мав підсудний розумову здатність розрізняти право і зло на момент передбачуваного правопорушення і чи міг контролювати його проводити відповідно. Якщо обвинуваченого визнають не кримінально-відповідальним, він рідко виходить на волю. Зазвичай

людину направляють до психіатричного закладу, де вона залишатиметься, доки будуть дотримані критерії прихильності. Захист від божевільня є одним із найбільш суперечливих питань у кримінальному праві. Однією з причин цього є безліч помилкових уявлень, пов'язаних із цим клопотанням. Наприклад, хоча громадськість вважає (ймовірно, внаслідок публічності таких справ), що прохання про неосудність часто подається, такі випадки трапляються рідко: часто менше 1 на кожні 1000 кримінальних справ. Коефіцієнт успішності захисту залежить від країни до країни та від юрисдикції до юрисдикції, в середньому 25–50 відсотків.

Згідно з діючим кримінальним законодавством незакінчений злочин, в тому числі і готування, тягне за собою застосування тих же мір покарання, які призначені кримінальним законом за «даний вид злочину». Кримінальний закон не містить вказівок на обов'язковість пом'якшення покарання за готування порівняно з караністю закінченого злочину і встановлює принцип факультативного пом'якшення покарання за незакінчену злочинну діяльність (стаття 68 Кримінальний Кодекс України).

Застосування за готування такого ж покарання, як і за закінчений злочин, по кримінальному законодавству може мати місце в окремих рідких випадках, коли готування не прирівнюється по своїй кваліфікації до закінченого злочину і карається як початкова стадія вчинення злочину. Так, відповідно до статті 14 і 16 Кримінального Кодексу України готування до злочину кваліфікується за статтею Особливої частини Кримінального Кодексу України, що передбачає відповідальність за відповідний закінчений злочин, до якого розпочате чи завершене готування з обов'язковими посиланнями на статтю 14 Кримінального Кодексу України та її частини. [97, с. 56]

Пом'якшення ж покарання за попередню злочинну діяльність за кримінальним законом є правом суду, а не його обов'язком. Принцип

обов'язкового пом'якшення покарання за незакінчений злочин суперечив би і деяких випадках завданню максимальної індивідуалізації покарання відповідно до тяжкості вчиненого злочину і особи злочинця. Необхідність такої індивідуалізації може потребувати в окремих виняткових випадках призначення за незакінчений злочин такого ж покарання, що й за закінчене злочинне діяння. [98, с. 63] Тому можна також погодитись з Ю.А.Фроловим, який вказував, що якби суд був пов'язаний з необхідністю завжди пом'якшувати відповідальність і покарання суб'єкту, що не досягнув з незалежних від нього причин задуманого злочинного результату в повному об'ємі, то це б також суперечило принципу індивідуалізації покарання бо суд зобов'язаний був би пом'якшити покарання всупереч своєму переконанню в тому, що суспільна безпечність даного злочинця і діяння, яке він планував вчинити не дозволяє здійснити таке пом'якшення. [99, с. 11]

Отже, виходячи з принципу факультативного пом'якшення покарання за незакінчений злочин, при притяганні особи до кримінальної відповідальності необхідно також враховувати обставини, що пов'язані з недоведенням злочину до кінця. Такими обставинами можуть бути:

Ступінь небезпечності того злочину, який суб'єкт міг вчинити, якщо йому і вдалося реалізувати свій злочинний намір. Рахування цієї обставини знаходить своє вираження в тому, що покарання за готування визначається, як правило, в межах санкції, передбаченої в законі за відповідний закінчений злочин.

Вірним є ствердження Т.В.Церетелі, що підготовка ще не створює реальної можливості настання суспільно – небезпечних наслідків. Підготовчі дії ще не досить активні. Вони лише в незначній степені сприяють реалізації злочинного наміру і настанню злочинного наслідку, віддалені від нього в часі. Внаслідок цього відкриваються широкі можливості для впливу різних

сил і обставин, які можуть перешкодити настанню суспільно-небезпечного наслідку. [100, с. 12]

Ступінь підготовки злочину, тобто об'єм і характер виконаних в межах стадії готувальних дій, які можуть свідчити про більшу чи меншу суспільну небезпечність готування. Так, наприклад, влаштування засідки з метою вбивства повинно суворіше каратися порівняно з одним набуттям для цієї мети зброї.

Причини, що перешкодили винному довести розпочату злочинну діяльність до логічного кінця. Характер даних причин має важливе значення для визнання суспільної небезпечності злочинця, стійкості його умислу і визначення небезпечності підготовчих дій. [101, с. 542]

Кандидат юридичних наук Андрій Васильович Шевчук, вказував, що підготовчі дії мають бити караними, коли не зважаючи на характер дій винного, ці злочинні дії не були зупинені на стадії готування і злочин був би завершеним. [102, с. 546]

В законі розмір покарання за готування до злочину не передбачений, тому з врахуванням обставин, пов'язаних з не доведенням злочину до кінця, суди, як правило призначають більш м'яке покарання, ближче до нижчої межі санкції відповідної статті Особливої частини Кримінального Кодексу України. Також, проводячи дослідження цієї проблеми Шевчук Андрій Васильович. запропонував ввести на законодавчому рівні визначення строків покарання за готування до злочину. [103, с. 543] Робимо висновок, що в науці КП та судовій практиці строк за підготовчі дії, не може рівнятися с закінченим злочином. Пропозиція науковця полягає у тому, що визначені строки покарання за підготовчі дії, не мають перевищувати половини максимального строку чи розміру найбільш суворого виду покарання,

передбаченого відповідною статтею Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Законодавець в ряді випадків враховує підвищену небезпечність деяких злочинних діянь, вибудовує склади цих злочинних діянь так, що в поняття закінченого злочину включається в тому чи іншому об'ємі і підготовчі дії, а саме момент закінчення злочинного діяння спрямовується на етап підготовчих дій. Шлях до відтворення таких «усічених» складів злочинів підготовчі дії визнаються закінченим злочинним діянням, відтак застосовується покарання на рівні із закінченим злочинним діянням. При кваліфікації готування до злочину визнаним шляхом відтворення «усічених» складів злочинного діяння, самостійними злочинами, не слід посилається ще і на статтю чотирнадцяту Кримінального Кодексу України. Подібні дії мають каратися не як стадія в розвитку злочинного діяння, а як діяльність, що дорівнює за своєю караністю до закінченого злочинного діяння. [104, с. 62] Це також враховують в нашому кримінальному законодавстві.

Також заслуговуючим уваги елементом питання кримінальної відповідальності за підготовчі дії є те, що готування до злочинного діяння невеликої тяжкості не несе за собою кримінальної відповідальності (частина друга статті чотирнадцятою Кримінального Кодексу України).

Здійснивши аналіз законодавчих положень і судової практики, кримінальна відповідальність за підготовчі дії обмежується колом середньої тяжкості, тяжких або особливо тяжких злочинів. Також треба відзначити, що кримінальний закон 1960 р. визнавав кримінально – караним готування до злочину будь – якої тяжкості. Андрій Андрійович Піонтковський виступав ще в тисяча дев'ятсот шістдесят першому році з пропозицією про відміну загальної караності підготовки до злочинного діяння і вказував при цьому, що випадки засудження за підготовчі дії в судовій практиці зустрічаються досить рідко, що пояснюється віддаленістю підготовчих дій від закінчення

злочинного посягання і в зв'язку з цим незначною степені їх суспільної небезпечності. Окрім цього, підготовку до злочину зазвичай важко довести, так як вчинення «готування» само по собі не завжди свідчить про злочинний умисел особи, що їх виконує. [105, с. 509] Дивлячись на це, в українському законодавстві відмовилися від загальної караності підготовчих дій, а Кримінальний Кодекс України дві тисячі першого року пов'язує караність підготовчих дій зі ступенем тяжкості злочинного діяння, виключаючи при цьому відповідальність за підготовчі дії до виконання злочину невеликої тяжкості. Отже з цього, можна спостерігати за схожістю норм, що визначають відповідальність за підготовчі дії до норм ще кримінального законодавства ХІХ століття, а саме до норм «Уложення про покарання кримінальні і виправні» тисяча дев'ятсот сорок п'ятого року, яке передбачало покарання за готування до злочинного діяння тільки в декількох спеціально обумовлених випадках за особливо тяжкі та тяжкі злочини, такі як: підробка купюр та грошових знаків, вбивства, підпал тощо. [106]

Судова практика передбачає, що за підготовку до злочину треба застосовувати покарання, тільки в відношенні особливо тяжких і середньої тяжкості злочинних посягань. Отже, вірне визначення при вирішенні питання про те, які підготовчі дії є караними, а які не підлягають кримінальній відповідальності, необхідно враховувати, як правильно вказують Т.В.Церетелі та В.Г.Макашвілі наступні моменти:

1. ступінь створеної діями суб'єкта можливості настання завершеного злочину, іншими словами, ступінь сприяння цьому злочинному результату;
2. суспільну значимість об'єкта, на який спрямовано посягання;
3. розмір шкоди, яку могли вчинити при посяганні .

Вищеперілічені елементи визначення ступенів суспільної небезпечності приготування не ізолювано, а в їх сукупності, в їх

діалектичній єдності. Окрім цього, треба враховувати час і місце виконання злочинного наміру, соціально – політична обстановка, в якій вчинені приготовчі дії, особа винного та ряд інших обставин, що характеризують особу злочинця. [107, с. 267]

Кузнєцова Нінель Федіровна в своїй праці вказує, що, окрім встановлення в діях особи ознак готування до злочину, потрібно обов'язково встановити суспільну небезпечність готувальних дій. Вона висловлює таку думку, що суспільна небезпечність цих підготовчих дій визначається по-перше об'єктом злочину і по-друге злочинною шкодою передбаченою особою. Чим цінніший для суспільства об'єкт, тим більше віддалені від безпосереднього акту виконання злочину підготовчі дії набувають суспільно-небезпечного характеру. Як приклад, готувальні дії при терористичному акті і звичайному вбивстві зовнішньо подібні, проте межі їх караності є різними. При підготовчих діях до терористичного акту межа суспільно – небезпечних і караних підготовчих дій відчувається набагато далі, ніж в підготовчій діяльності до звичайного вбивства. Кузнєцова Нінель Федіровна вказувала, що на суспільну небезпечність готування впливають також і об'єктивні властивості самих підготовчих дій, а отже із всіх передуючих виконання злочину дій, лише ті є дійсно підготовчими діями до певного злочину, які спрямовані на нього, створюють умови для його реалізації, в яких міститься реальна можливість злочинного наслідку. [108, с. 75]

Кузнєцова Нінель Федіровна. Вказує, що для визначення наявності та ступеню суспільної небезпеки підготовчих дій має значення і суб'єкт їх вчинення. Так, сучасне законодавство також вимагає від суду, щоб він призначенні покарання враховував особу винного (стаття 65 Кримінального Кодексу України). Також, науковець зазначає, що характеристика особи має не аби яке значення, адже особа, яка декілька разів вчиняла злочини, або навіть притягувалась до адміністративної відповідальності більш здатний

перейти від готування до вчинення злочину, в його діях міститься більше можливостей посягання на охоронюваний законом об'єкт. [109, с. 68]

Кримінально – правова література висказує думку, що при вирішенні питання про караність готування до злочину треба врахувати загальне призначення предметів і знарядь, що набуває суб'єкт для виконання злочинного діяння, тобто чи вони є предметами вжитку чи спеціально слугують для виконання злочинних дій. Теоретик криміналіт Дурманов Микола Дмитрович вважав, що придбання або пристосування предметів побутового вжитку (наприклад, запальних елементів, ножів, вогнепальної зброї) за загальним правилом ці дії ще не свідчать, що подальші дії будуть пов'язані із посяганнями на охоронюваний законом об'єкт. [110, с. 79]

Дійсно, чим далі готування і дії, що його формують знаходяться від стадії закінченого злочину, тим важче його розпізнати в силу недостатнього розвитку об'єктивної сторони злочину. При вчиненні цих дій дуже важко довести наявність злочинної цілі та мети злочинця. Проте, в випадку доведеності умислу на вчинення злочину підготовчі дії, що полягають в набутті в якості знарядь злочину предметів домашнього вжитку, можуть бути визнані суспільно – небезпечними і кримінально-караними з урахуванням тяжкості злочину, що готувався. Має значення не те чи є предмет чи знаряддя належністю домашнього вжитку чи не є, а те, яку шкоду розраховує нанести злочинець, яке злочинне діяння за допомогою цього предмету чи знаряддя він планує вчинити. Однаково небезпечні готування до вбивства шляхом набуття з цією ціллю сокири чи ножа або ж набуття зброї, хоча сам факт набуття зброї є сам по собі кримінально – караними діяннями. Важливо лиш встановити, що умисел на вчинення злочину уже склався, що особа і її дії спрямовані на реалізацію злочинного наміру, є суспільно – небезпечні. [111, с. 70]

Як вказувалось раніше, готувальні до злочину дії, враховуючи впізнання їх злочинного характеру і порівняно невелику суспільну небезпечність караються в рідких випадках при вчиненні тяжких і особливо тяжких злочинів. Разом з тим необхідно відмітити, що ні серед теоретиків кримінального права, ні серед практиків не існує прихильників повної некараності цієї стадії злочинної діяльності.

РОЗДІЛ III. ЗАМАХ НА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

3.1. Поняття, ознаки та види замаху на злочин

Після того як суб'єкт придбав засоби і знаряддя необхідні для виконання злочинного діяння або вчинення інших готувальних дій для злочину, як правило, суб'єкт зовсім не намірений обмежувати свою злочинну діяльність, він розглядає їх, як ланку на шляху, до здійснення злочину. Стадія підготовки робить можливим виконання надалі певного злочинного діяння. Мета злочинця є саме вчинення закінченого злочину.

Тобто, якщо продовжуючи розпочату злочинну діяльність ніхто чи ніщо не заважає, винна особа, що не відмовилася від свого наміру виконати злочин, після готувальних дій переходить до безпосередньої спроби виконання закінченого злочину. При цьому якщо спроба виявляється невдалою і всупереч бажанню суб'єкта злочин не є завершеним, відповідальність настає за замах на злочин.

При визначенні поняття замаху на злочин в науці кримінального права виникають деякі ускладнення. Вчений – правознавець Алексій Адольфович Герцензон, вважав що найбільшньою складністю при розмежуванні стадій вчинення злочину містить визначення поняття замаху на злочин.[112, с. 352] Ускладнення які пов'язані з поняттям замаху на злочин оцінюються тим, що це поняття яке передбачає різні за своїм характером дії, які направлені на вчинення злочину, але із за обставин, що не залежать від волі винного не досягли стадії завершеного злочинного діяння. Так, можна виділити декілька визначень поняття замаху на злочин:

- 1) Замах на злочин – це така незакінчена злочинна діяльність, яка вже вийшла за межі готування, але не досягла стадії закінченого злочину. [113, с. 86]

- 2) Замах на злочин – це початковий етап здійснення злочинного діяння. Іншими словами це незавершена дія чи дія, яка не потягнула бажаних для винуватого наслідків. [114, с. 24]
- 3) Замах на злочин – це розпочате, проте незакінчене до кінця злочинне діяння. [115, с. 92]

Перші визначення поняття замаху на злочин в КП було опубліковане в «Руководящих началах по уголовному праву СРСР» 1919 року. Поняття замаху в цій праці, визначається як дії направлені на виконання злочинного діяння, коли суб'єкт закінчив всі, як він вважав необхідні для реалізації свого умислу, готування, проте злочинне діяння не є завершеним, з причин, які не залежали від волі винного (стаття вісімнадцята). Проте, таке визначення замаху є досить неповним, тому що воно не передбачило багатьох випадків замаху. [116, с. 91, 92]. Деякі теоретикі КП висловлювали свої визначення замаху на злочин, які також мають недоліки. Михайл Давидович Шаргородський вказував, що під замахом на злочин слід розуміти дії спрямовані на виконання злочинного діяння і які по суті є початком його виконання. [117, с. 120] Микола Дмитрович Дурманов, вказував що замах є дією безпосередньо направленою на виконання злочинного діяння, на вчинення складу злочину, коли винний уже посягнув на об'єкт. [118, с. 88]. Але, ці визначення не можна вважати прийнятними, тому що безпосередньо початком вчинення злочину, як відомо є підготовка до вчинення злочину.

Борис Самойлович Утевський визначав, що поняття замаху можливе тільки в тих випадках, коли винний суб'єкт вчинив дії, які безпосередньо направлені на виконання злочинного діяння, проте злочинне діяння не є завершеним з тої чи іншою причини. [119, с. 60, 61] Алексій Адольфович Герцензон дає таке визначення замаху на злочин, як дію, спрямовану на вчинення злочину, проте таку, яка не призвела до злочинних наслідків, через причини, які залежать від волі суб'єкта, так і не залежать від нього. [120, с.

354] За думкою Арона Наумовича Трайніна , замах на злочин – це коли всі елементи злочинного діяння є присутніми, за винятком одного – наслідку. [121, с. 297].

Здійснюючи висновок ,автор вважає найбільш вичерпним визначенням поняття «замаху», було опубліковане Тишкевичем Іваном Станіслововичем. Він визначав замах на злочин, як умисне суспільне – небезпечне діяння, безпосередньо спрямоване на виконання складу закінченого злочину, але таке, що не досягло цієї мети з причин, що не залежать від волі особи. [122, с. 93].Беручи до уваги доктринальні та законодавчі визначення «замаху», сучасне законодавче джерело,(стаття п'ятнадцята Кримінального Кодексу України) ,є найбільш повним і детальним при описі ознак замаху на злочин. Згідно з цим законом, «замахом» є здійснення особою з прямим умислом дії чи бездіяльності, безпосередньо спрямованих на виконання злочинного діяння, затвердженого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому злочин не був закінчений , з причин не зв'язаних з волею винного.

Якщо порівняти визначення замаху на злочин в 15 статті і Кримінальному Кодексі 1960 року ,є можливість побачити ,що 15 стаття містить дві новели: в яких вказано на законодавчому рівні закріплено, що стадія замаху можлива лише у злочинах, вчинюваних з прямим умислом; шляхом використання терміна діяння уточнено, що замах на злочин може набувати форми, як активних діянь, так і бездіяльності. [123, с. 63]

На законодавчому рівні формулювання замаху на злочин дозволяє визначити його суб'єктивні та об'єктивні ознаки. Більшість науковців виділяють три характерні ознаки замаху: дії чи бездіяльність, що безпосередньо спрямовані на вчинення злочину; не доведення злочину до кінця; злочин незавершений з причин, які не залежить від волі винного. [124,

с. 20] На мою думку існує ще одна ознака, яка є передбачена в законі: наявність умисної вини, при чому лише у формі прямого умислу.

Проводячи розгляд з об'єктивної сторони, автор дійшов до висновку, що замах посягає у діях безпосередньо направлених на вчинення злочину. Термін «безпосередньо» означає, що особа почала виконувати чи фактично виконала об'єктивну сторону конкретного складу злочину. [125, с. 146] Саме ці дії чи бездіяльність проявляються у виконанні злочину. Вони вже прямо направлені на охоронюваний об'єкт, ставлять його в реальну небезпеку заподіяння шкоди, а в деяких випадках заподіюють йому шкоди. Так, замах найчастіше виражається у вчиненні такого діяння, яким може бути виконаний склад певного злочину. Найбільш явним випадком замаху є безпосередня спроба спричинення того суспільно – небезпечного результату, який включений в число необхідних елементів об'єктивної сторони вчиненого злочину. Замах на злочин може також виражатися у вчиненні лише частини дій, необхідних для настання злочинного результату. Таким чином, замах безпосередньо спрямований на вчинення злочину в тому змісті, що дії винного уже можуть створювати, хоч з причин, що не залежать від волі винного ще не створили склад закінченого злочину. Саме в цьому міститься сутність замаху на злочин. [126, с. 87]

Отже, основний зміст цієї ознаки полягає в частковому, неповному виконанні об'єктивної сторони конкретного злочину, який описаний у диспозиції однієї із статей Особливої частини Кримінального кодексу України. Наприклад, особа, яка посягає на життя, стріляє з пістолета, але промахується, наносить удар ножом, але ніж ламається та ін.

У абсолютній більшості випадків замах здійснюється шляхом злочинних дій з матеріальним складом (здійснення пострілу, проникнення до житла, заподіяння удару тощо). Однак, у деяких злочинах з матеріальним складом замахом може бути визнано і бездіяльність, якщо в ній проявляється

воля особи, яка прагне досягти злочинного результату. [127, с. 292] Класичним прикладом бездіяльності є такий, коли мама не годує дитину з метою убивства останньої.

Замах можна передбачити також і в злочинах з формальним складом, що виконуються шляхом дій, коли об'єктивна сторона вчиненого злочину виконана не повністю, тобто не повне виконання всіх дій, що входять до суб'єктивної сторони. В злочинах з формальним складом, що вчиняється шляхом без діяння, вся поведінка особи до моменту вчинення злочину, що виражається в бездіяльності не має кримінально-правового значення, закінченого злочину. [128, с. 74] Наприклад, невиконання вироку, рішення суду – стаття 382 Кримінального Кодексу України, відмова свідка від дачі показань – ст.385 Кримінального Кодексу України. Тощо.

Другою характерною ознакою об'єктивної сторони замаху є те, що злочин не доводиться до кінця, тобто незавершеність кримінального посягання виражається у відсутності однієї чи декількох ознак, передбачених відповідною нормою Особливої частини Кримінального Кодексу України. На цій стадії об'єктивна сторона злочину виконується лише частково, не досягає свого повного розвитку. При цьому слід відрізняти злочини з матеріальними і формальними складами. Для перших ознакою незавершеності є ненастання (відсутність) того злочинного результату, який є конструктивною ознакою даного складу злочину (наприклад, при вбивстві – смерть потерпілого). Разом з тим стадія замаху не означає у всіх випадках відсутності взагалі злочинного наміру. В деяких випадках він фактично настає, однак ніколи не може бути тим, який передбачено конкретною нормою Особливої частини Кримінального Кодексу України. [129, с. 92]

Так, при замахе на вбивство може бути завдана шкода здоров'ю. Вчинене буде розглядатись не як заподіяння тяжких ушкоджень, а як замах на вбивство. В даному випадку суб'єктивну завершеність дій винного слід

відрізняти від фактичної незавершеності злочинного діяння (відсутність передбаченої законом злочинний результат). У випадках, коли передбачений законом злочинний результат настає не одразу, а через певний проміжок часу (наприклад, настання смерті через декілька дій після спричинення потерпілому з метою позбавлення життя травми), злочин визнається закінченим. Оскільки, з точки зору закону кримінальне діяння вважається закінченим, якщо наступив спричинений навмисними діями винуватого злочинний результат, незалежно від того, скільки пройшло часу після вчинення суспільно-небезпечної дії. [130, с. 173]

У злочинах з формальним складом незавершеність полягає у неповному виконанні всіх тих дій, які входять в об'єктивну сторону конкретного складу злочину. В законі прямо вказано на незавершеність злочину, однак ця ознака по різному трактувалась науковцями в ряді робіт. Так, наприклад, Дурманов Микола Дмитрович. оспорував положення про те, що при замаху вчиняються дії, які входять в об'єктивну сторону складу злочину. [131, 87 – 106] Для об'єктивної сторони закінченого злочину характерна наявність дій, які потягнули злочинний результат.

Однак, цей факт, що злочинний результат в ряді випадків є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони, ні в якому разі не суперечить тому, що при замаху вчиняються дії, які входять в об'єктивну сторону складу злочину. Злочинний результат не вичерпує об'єктивної сторони, він є її частиною, при чому не завжди обов'язковою. При замаху має місце саме суспільно небезпечне діяння. Отже, у злочинах з формальним складом незавершеність полягає у вчиненні не всіх тих дій, що утворюють передбачений законом закінчений злочин. [132, с. 93]

Саме не повне виконання об'єктивної сторони – це ознака, яка найбільш чітко відмежовує замах від закінченого злочину: злочинцю не

вдається або досягти злочинного результату, якого він прагнув, або повністю виконати дії, що є необхідними для завершення злочину.

Третьою ознакою, що характеризує об'єктивну сторону замаху є незавершеність злочину, яка є вимушеною. вимушеність полягає в тому, що злочин не доводиться до кінця, з причин, що не залежать від волі винного. Законодавець спеціально підкреслює, що злочин при замаху є незакінченим не з волі особи, а з причин, які не залежать від волі винної особи.

Ці обставини, як об'єктивного та суб'єктивного характеру, які зашкодили закінчити злочин всупереч докладеним зусиллям особи (наприклад, активний опір потерпілого, недосконалість знарядь злочину, недостатність фізичних сил чи досвіду, невміння користуватись зброєю, її несправність, затримання злочинця тощо). Причини, внаслідок яких особа вимушена відмовитись від доведення злочину до кінця можуть виникнути під впливом її власних дій (наприклад, вживання значних доз алкоголю, наркотичних засобів, випадкове заподіяння самому собі тілесного ушкодження тощо). [133, с. 61] Іноді серед цих обставин виділяють непереборні (наприклад, при вчиненні крадіжки, злочинця затримують власники майна) і так, що роблять доведення злочину до кінця практично мало реальним (при проникненні особи до приміщення з митою крадіжки, увімкнулась сигналізація тощо).

При усій різноманітності обставин, які перешкоджають завершеності злочину, їх об'єднує те, що будь яка з них виникає чи існує незалежно від винного. Ця ознака також дає змогу відрізнити замах на злочин від закінченого злочину.

Складніше відокремити, перерваний з незалежних від волі винного обставин, злочин від добровільної відмови, коли є або виникли обставини, що не виключають повної можливості доведення до кінця злочинного

посягання, однак суттєво його ускладнюють. Якщо труднощі, які виникли за переконанням винуватого можливо подолати, хоча для цього й необхідно доложити певних зусиль, то в наявності добровільна відмова від закінчення злочину.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 лютого 1999 року № 2 «Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил» зазначається, що добровільна відмова можлива на стадії готування або незакінченого замаху на вчинення злочину, коли особа усвідомлює можливість доведення злочину до кінця, але з власної ініціативи відмовляється від цього.[134, с. 182] В іншій Постанові Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 року № 3 «Про судову практику в справах про зґвалтування та інші статеві злочини» вказується, що суди повинні мати на увазі, що не може злочину, яка викликана неможливістю дальшого продовження злочинних дій з причин, незалежних від волі винного.[135, с. 74] Кримінальний закон (частина перша стаття 15 Кримінального Кодексу України) характеризує замах на злочин, як умисне діяння безпосередньо спрямоване на вчинення злочину. Тим самим підкреслюється четверта ознака замаху, що характеризує суб'єктивну сторону. Таке законодавче формулювання дозволяє стверджувати, що замах на злочин, є стадією розвитку умисного злочину. Отже, як і попередня стадія (готування), замах є станом реалізації умислу на вчинення злочину, тобто навмисною, цілеспрямованою злочинною діяльністю. Винний практично розпочавши злочин, прагне довести його до кінця. При необережному злочині особа або передбачає настання суспільно небезпечного результату, але легковажно розраховує на його відвернення, або взагалі не передбачає, тобто вольова діяльність особи абсолютно не спрямовується на вчинення злочину. Тому в необережних злочинах немає і не може бути стадії замаху оскільки винний не намірений спричинити шкоду. [136, с. 310]

Специфіка змісту умислу при замаху полягає в тому, що свідомістю особи охоплюється незавершеність злочину. Здійснюючи замах, винна особа усвідомлює практично всі елементи певного складу злочину. Проте, це усвідомлення поєднується з розумінням того, що повна реалізація умислу при цьому не досягнута. [137, с. 94]

За суб'єктивними ознаками замах характеризується виною лише у формі умислу. Як зазначав Крігер Г.А., що ця ознака замаху впливає з цього сутності, як перерваної всупереч волі винного дії, а також безпосередньої спрямованості дій на виконання складу злочину. [138, с. 210]

Судова практика, як і доктрина кримінального права дотримується позиції згідно якої при замаху на злочин можливий лише прямий умисел. У Постанові Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я людини» зазначається, що замах на злочин може бути вчинено лише з прямим умислом (коли особа усвідомлює суспільно небезпечний характер свого діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки і бажає їх настання. [139, с. 168]

Надзвичайно спірним в кримінально-правовій літературі є питання про можливість стадії замаху при вчиненні злочину з непрямым умислом. А.А.Жижиленко вважав, що замах можливий однозначно при прямому умислі так і при непрямому або евентуальному. [140, с. 33] М.М.Ісаєв, Н.В.Лясс, А.А.Піонтковський та інші автори в принципі визнають можливість замаху при вчиненні злочину з непрямым умислом, однак вважають практично нереальною або взагалі неможливою караність такого умислу досить важко і злочинець може дуже часто з успіхом заперечувати свідоме допущення ним настання результату. [141, с. 38]

Арон Наумович Трайнін, заперечуючи можливість замаху при евентуальному умислі, вказував, що не бажаючи результату, особа не може готуватися до вчинення злочину, ні тим більше здійснювати замах на його вчинення. [142, с. 303]

Дійсно, при непрямому умислі вольова діяльність суб'єкта не направляється на досягнення даного наслідку. Вона направлена на досягнення зовсім іншого результату, який може бути як злочинним так і не злочинним. Отже, немає і не може бути розгортання вольової діяльності в напрямку досягнення суспільно небезпечного наслідку. [143, с. 94] Таким чином, замах можливий тільки тоді, коли винна особа вчиняє діяння тільки з прямим умислом. Саме це і було зазначено вперше в Кримінальному кодексі України 2001 року.

Отже, правильне розуміння ознак замаху, що вказані у визначенні цієї стадії попередньої злочинної діяльності є необхідною умовою недопущення помилок в діяльності судово – прокурорських органів.

Процес розвитку злочинної діяльності на стадії замаху характеризується вчиненням суб'єктом дій, які виражають ступінь здійснення злочинного наміру.

В чинному кримінальному кодексі вперше було закріплено розподіл замаху на два основних види: закінчений та незакінчений в залежності від характеру вчинених дій та моменту наближення завершення злочинного діяння. При цьому, в літературі неоднаково вирішується питання про критерії такого поділу.

Такі видні теоретиків з кримінального права як, професор Герцензон Олексій Адольфович, професор Шаргородський Михайл Давидович [144, с. 45], а також професор Кузнєцова Нінель Федіровна. [145, с. 115] притримувалися об'єктивного критерію поділу замаху на види. Так,

Герцензон Олексій Адольфович [146, с. 353] пише, що закінчений замах міститься в ненастанні злочинного наслідку, хоч і суб'єктом були виконані всі умови для його настання. Суб'єктивного критерію при розмежуванні видів замаху притримувались також ряд теоретиків В.Д.Меньшагін, З.А.Вишинская, [147, с. 137] Б.С.Утевський, також можна виділити таких авторів як А.А.Піонтковський В.Ф.Кіреченко. [148, с. 61]

Піонтковський А.А. в своїй праці по суб'єктивному критерію, визначав, що незакінченим є такий замах при якому особа не вчинила ще всього того, що вона вважала необхідним для реалізації свого злочинного наміру; закінченим є такий замах, при якому особа вчинила все те, що вона вважала необхідним для реалізації злочинного наміру але результат внаслідок чого-небудь не настав. [149, с. 109]

На сьогодні, виходячи із проведених досліджень та аналізу судової практики, а також виходячи із принципу суб'єктивної відповідальності та загально прийнятого твердження, згідно якого кримінально – правова оцінка діяння визначається передусім виною особи, Шевчук А.В. приймав до висновку, що за основу поділу замаху необхідно брати суб'єктивний критерій, сутність якого полягає в тому, що вид замаху визначається в залежності від оцінки ступеня завершеності злочинних дій самою винною особою. Змістом даного критерію є усвідомлення особою ступеня завершеності дій, що вчиняються. [150, с. 13]

Але, на практиці суб'єктивний критерій, якщо він не поєднаний з об'єктивними даними, майже завжди визначають не прийнятним. Так, встановити, що винна особа вважає свої дії достатніми для спричинення суспільно небезпечного результату діяння, дуже важко, а деколи і неможливо. [151, с. 159] Відмінність між незакінченим і закінченим замахом можна побачити по їх об'єктивних органах, по ступеню виконання об'єктивної сторони складу злочинного діяння.

При здійсненні закінченого замаху відсутнім є тільки один елемент складу злочинного діяння – суспільно – небезпечний наслідок, що вказаний в диспозиції статті Особливої частини Кримінального Кодексу України. Дії уже виконанні винною особою, є достатніми для спричинення наслідків, проте він не настає лише з обставин які не залежали від волі винного. Так, незакінчений замах не тільки не досягає злочинного результату, але й не завершує саме діяння.

Головною Загальною, родовою ознакою цих видів замаху є безпосередня спрямованість діяння на вчинення злочину, так, що воно могло б, при відсутності перешкод утворити склад закінченого злочину. Відмінність в тому, що при закінченому замаху таке діяння вчиняється повністю, а при незакінченому – лише частково.

Іншими словами, при незакінченому злочині злочинний результат, до якого прагнув винний не тільки не настає, але й взагалі не може настати, оскільки особою не закінчено вчинення дій, необхідних для спричинення цього результату. При закінченому замаху настання злочинного результату хоч і не мало місця, проте він міг настати в результаті вчинення з цією ціллю дій, якщо б цьому не зашкодили не залежні від волі винного обставини.

Необхідно враховувати як суб'єктивні так і об'єктивні ознаки замаху на злочин при розмежуванні його видів. З того, що ці ознаки можуть бути роз'єднані лише мислено, для зручної теоретичного аналізу, на ділі ж вони утворюють одне ціле. Професор Микола Дмитрович Дурманов підкреслював, що об'єктивні і суб'єктивні випадки діяння є нероздільними, і з цього виходить, що протиставлення цих ознак при визначенні замаху є недопустимим. [152, с. 111]

Розділення завершеного і незавершеного замаху на злочин, можливо тільки при виконанні злочинного діяння з матеріальним складом. Замах при

виконанні злочина з формальним складом може бути визначеним лише в неповному виконанні самого діяння, що необхідне для реалізації злочинного наміру.

Проводячи порівнення закінченого замаху з незакінченим, як правило закінчений є, більш небезпечним ніж незакінчений. Підвищена небезпека закінченого замаху посилає в тому, що він міг потягнути за собою настання злочинного наслідку в результаті вчинених дій, якщо б цьому не завадили обставини, що не залежать від волі винного. Крім того, закінчений замах в багатьох випадках супроводжується спричиненням, не виключених в об'єктивну сторону даного злочину шкідливих наслідків, які нерідко можуть бути дуже тяжкими. Прикладами з практики може бути такий, коли громадянин Д. бажаючи вбити громадянина В. з мотивів ревності наніс декілька ножових поранень. Оскільки поранення були не смертельні, громадянин М. отримав тяжкі тілесні ушкодження. Дії Д. кваліфікували, як замах на вбивство. [153, с. 75]

Різний ступінь суспільної небезпечності закінченого і незакінченого замаху на злочин враховується при вирішенні питання про можливість добровільної відмови від вчинення злочину, при індивідуалізації покарання, а також при визначенні міри покарання. Тому автор, погоджуються з Нінель Федіровою Кузнєцовою, яка зазначала, що при поділі замаху на злочин на завершений і незавершений немає суттєвого практичного значення. [154, с. 117]

Так, замах на здійснення злочину є закінченим, коли винний суб'єкт виконав усі діяння, які вважав потрібними для доведення злочинного діяння до кінця, проте злочин не був завершений з причин, які не залежали від її волі. Замах на вчинення злочину є незакінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця. В науці кримінального права Тішкевич Іван

Станіславович пропонує поділяти замах на кваліфікований або складний та некваліфікований. [155]

Кваліфікованим замахом на злочин вважається замах, який одночасно містить ознаки іншого закінченого злочину. Наявність таких складних незакінчених злочинів також повинно враховуватись при кваліфікації замаху і при вирішенні питання про правові наслідки добровільної відмови від продовження розпочатого злочину.

Вчені теоретики в галузі КП здійснюють розділення замаху на злочинне діяння на придатний та непридатний. Також при непридатному замаху, вчиняється ділення замах на непридатний об'єкт і замах непридатними засобами.

Даний інститут набрав широкого розповсюдження в останні роки. Крім того нерідко зустрічаються помилки в слідчо – судовій практиці. А тому, питання непридатного замаху на сьогодні є достатньо важливим і актуальним, оскільки кримінальний закон не закріпив ні його поняття, ні його видів, ні особливостей кримінальної відповідальності за призначення покарання за даний вид замаху. Спочатку необхідно розглянути питання замаху на непридатний об'єкт. Як вказують більшість науковців конструкція замаху на непридатний об'єкт заснована на помилковості розуміння об'єкту злочину. [156, с. 170] Замах на непридатний об'єкт розуміють, як діяння спрямовані на такий об'єкт, який є непридатним для вчинення над ним злочину чи взагалі відсутній в момент замаху.

В.Ф.Кіриченко звертає увагу на те, що непридатним є не об'єкт, а предмет посягання, внаслідок чого воно не може спричинити дійсної шкоди суспільним відносинам. Непридатність предмета не може викликати непридатність об'єкта, яким є суспільні відносини. [157, с. 47] Тому об'єкт не може бути непридатним, він або є, або його немає. [158, с.101]

Уточнення даного виду непридатного замаху проводить Н.В.Лясс, що вказує на неможливість формулювання замаху на непридатний предмет посягання. Оскільки, не можна забувати про те, що злочинець посягає не на предмет речі, а на суспільні відносини, не предметам, а саме цим відносинам, він намагається нанести шкоду. До того ж об'єкт і предмет посягання можна розрізнити лише у відношенні до частини злочинних діянь (майнові злочини, злочини у сфері господарювання та інші). [159, с. 55] При посяганні на життя та при вчиненні ряду інших злочинів про предмет говорити не приходиться. Микола Дмитрович Дурманов, наприклад, вказує, що при посяганні на життя, людину не можна розглядати як предмет посягання. [160, с. 153] Микола Дмитрович Дурманов запропонував використовувати замість поняття замах на непридатний об'єкт поняття замах на нереальний об'єкт. [161, с. 153 – 157] Проте, якщо об'єкти злочинів не можуть бути непридатними, то тим більше вони не можуть бути нереальними.

Таким чином, під замахом на непридатний об'єкт розуміють такі випадки, коли винна особа посягає на об'єкт (точніше предмет), який в дійсності відсутній або на предмет (об'єкт), який внаслідок втрати ним своїх якостей не підпадає під кримінально-правову охорону, а отже із-за фактичної помилки даної особи не створюється реальна небезпека завдання чи спричинення шкоди об'єкту. [162, с. 242]

Іншим видом непридатного замаху є замах з непридатними засобами. Під засобами в даному випадку розуміють не тільки предмети, які використовуються для вчинення злочину, але в деяких випадках і дії. Це в основному відноситься до застосування технічних методів.

Замах з непридатними засобами полягає в тому, що суб'єкт для досягнення злочинного результату використовує засоби, які не можуть за своїми об'єктивним властивостями призвести до настання бажаного результату. [163, с. 102]

Теорія кримінального права розрізняє декілька видів замаху: коли особа, яка здійснює замах, через помилку використовує непридатний засіб замість придатного, наприклад, нешкідливий порошок замість отрути; коли придатний у даному випадку засіб використовується не в тій кількості, яка необхідна для спричинення шкідливого результату, наприклад, недостатня кількість отрути для смерті особи; коли придатний у даному випадку засіб використано не тим способом, який міг би викликати результат; коли засіб у даному випадку не був достатньо ефективним.

В останніх трьох випадках ніяких специфічних питань не виникає. Посягання у більшості випадків не призводить до закінченого злочину саме внаслідок недостатності чи низької якості засобу, чи невмілого його використання. Це якраз те, що найбільш характерно для замаху.

Отже, залишається випадок, коли винна особа замість придатного засобу використовує непридатний. По-перше, при наявності помилки винний правильно уявляв собі той засіб, який привів би до вчинення злочину, однак при використанні засобу, він помилково взяв інший, який не міг спричинити результат. Отже, тут помилка в самому виконання злочину, хоча план злочину помилки не містив. По – друге, коли винний помилково вважає придатними засіб для вчинення злочину, хоча об'єктивно цей засіб не може потягнути злочинний результат. У цьому випадку має місце помилка в плані вчинення злочину. [164, с. 102]

В.Ф.Кіріченко розрізняє непридатні засоби на два види:

1. засоби, непридатні в силу об'єктивних особливостей конкретного випадку, але в інших випадках є в повній мірі придатні для досягнення злочинного результату;
2. Засоби, непридатні в силу об'єктивної нездатності при будь – яких умовах спричинити злочинний результат.

На думку В.Кіріченко, лише засоби другого виду є непридатними у власному сенсі слова. Від непридатного замаху треба відрізнити замах з кінченими засобами, коли особа внаслідок неуктва або релігійних забобонів обирає засіб, об'єктивно неспроможний викликати бажаний злочинний результат, наприклад, ворожба, закляття. Звернення до вказаних засобів навіть за умови впевненості особи в їх ефективності розглядається як виявлення наміру і в кримінальному порядку не переслідується. [165, с. 62]

Усі прибічники, що визнають існування непридатного замаху, погоджуються з тим, що даний вид замаху має бути кримінально-караним, проте, факт непридатності обраних засобів, виходячи з концепції гуманізації покарань, може бути лише пом'якшуючою відповідальність обставиною. [166, с. 181]

Непридатний замах має суттєво практичне значення. Він необхідний для призначення покарання. Хоча судово – прокурорська практика не визнає такого виду замаху і поняття непридатного замаху у процесуальних актах не використовується. Однак при «явній» непридатності замаху це враховується при вирішенні питань про кримінальну відповідальність та при призначенні покарання.

3.2. Відмежування замаху на злочин від інших стадій попередньої злочинної діяльності: готування до злочину та закінченого злочину

В науці КП виділяють ще одне питання: чи можна готування до злочинної діяльності і «замах» вважати двома незалежними стадіями чи єдиною стадією здійснення злочинного діяння. В своїй праці Арон Наумович Трайнін майже не розміжує стадії незакінченого злочину.[167, с. 31] Але

звертаючись до праць більшості теоретиків науки кримінального права, треба віділити, що готування та замах на злочин визнавались і визнаються двома незалежними стадіями попередньої злочинної діяльності.

При розмежуванні готувальних дій та замаху передбачаються деякі труднощі, проте неможливо погодитись з рядом науковців, котрі надмірно перебільшують ці труднощі. [168, с. 32]

Підготовчі дії і замах на злочин сильно відрізняються від один одного, як різні за своїм характером і ступенем суспільної небезпечності стадії виконання злочинного діяння.

Вчений – правознавець Арон Наумович Трайнін заперечує потребу розділення цих стадій злочинної діяльності. Він розробив розгорнуту теорію їх розділення.[169, с. 312 – 314] Сутність теорії зводилась к тому, що дія, яка створює замах є елементом складу відповідного злочину, то готування – це дії які є «необхідними актами, що забезпечують вчинення злочинного діяння.» Також Арон Наумович Трайнін розробив таку формулу:

1. готування до злочинного діяння = умисел+діяння, які не є елементом складу злочинного діяння;
2. замах = умисел+дії, що є елементом складу злочину – (мінус) наслідки.

Отже Арон Наумович Трайнін прийшов до висновку, що готування є початком виконання злочинного діяння, воно лише забезпечує його можливість в майбутньому. Так він визначає головною рисою замаху на злочин ,початак виконання складу злочину.

Позицію Арона Наумовича Трайніна не можна вважати дієздатною,з тої причини, що стадії підготовки і замаху на злочин є необхідними етапами попередньої злочинної діяльності, за допомогою яких виконується склад злочину. З цього ,робимо висновок, що не є правим і М.І.Ковальов, який

вважає теорію Арона Наумовича Трайніна якісно і чітко структурованою. [170, с. 22] Важко погодитись із точкою зору Миколи Дмитровича Дурманова, який вказує, що від готування замах відрізняється тим, що вольові дії винного безпосередньо спрямовані на вчинення злочину, тобто на виконання складу злочину, що виражається в безпосередньому посяганні на об'єкт, яке має місце при безпосередньому взаємодії суб'єкта з об'єктом. [171. с. 109] Дана позиція є невдалою для розмежування стадії злочинної діяльності оскільки, по-перше, безпорядна взаємодія (дотикання) об'єкта з суб'єктом практично важко уявляється, а, по – друге, така позиція вносить ще більшу неясність при розмежуванні готування та замаху.

Замах на злочин відрізняється від підготовчих дій тим, що він є діянням, безпосередньо спрямованим (об'єктивно і суб'єктивно) на вчинення закінченого злочину. Винний здійснює спробу вчинити саме закінчений злочин, у нього є намір довести початий злочин до кінця і при тому, як правило, в даний момент і в даному місці. Для цього суб'єкт вчиняє або починає вчиняти таке діяння, яке могло утворити (хоч з причин, що не залежать від волі винного і не створило) склад закінченого злочину. За своїми зовнішніми рисами діяння, що утворюють замах, схожі з тими, за допомогою яких створюється склад закінченого злочину. Різними є ступінь втілення в цих діяннях об'єктивної сторони злочину.

Підготовчі ж дії є лише першою підготовчою стадією, що створює умови для виконання складу злочину. В цьому змісті, вони також направлені на вчинення злочину. Маючи умисел на вчинення злочину, винний ще не ставить перед собою завдання довести злочин до кінця саме в даний і в даному місці, він ще не починає виконувати суб'єктивну сторону складу закінчення злочину. Самі ж по собі готувальні дії, які б вони не були успішні для злочинця не здатні викликати злочинний результат. Виключенням є

випадки, коли законодавець шляхом створення усічених складів злочину визнає готування самостійним закінченим злочином. [172, с. 103]

Отже, для відмежування замаху на злочин і готування до нього, необхідно встановити, чи є вчинене особою діяння складовою частиною об'єктивної сторони того чи іншого злочину. [173, с. 61] При замаху на вчинення злочину винна особа знаходиться ближче і реальніше до поставленої мети, ніж при готуванні до злочину. Якщо при готуванні особа лише створює ті чи інші умови для вчинення злочину в майбутньому, то при замаху вона вже безпосередньо вчиняє злочин, виконуючи суб'єктивну сторону злочину, хоча і не доводить його до кінця з причин, що не залежать від волі винного.

Характерною особливістю замаху, яке відрізняє його від готування є те, що при замаху об'єкт злочину ставиться під безпосередню загрозу спричинення йому шкоди. Небезпечність настання суспільно-небезпечних наслідків чи повного завершення дій стає реальною. При замаху в діях особи вже містяться ознаки передбаченого законом суспільно-небезпечного діяння, які утворюються склад незакінченого злочину: об'єкт, наявність дій, які входять в об'єктивну сторону злочину, наявність умислу, ознаки суб'єкту злочину. [174, с .92]

Отже, в більшості випадків розмежування готування і замаху на злочин не є складним. Проте не завжди так легко провести межу між двома стадіями незакінченого злочину. Певні труднощі деколи виникають в тих випадках, коли злочинцем вчинені не всі, а лише частина дій, з допомогою яких він може виконати склад закінченого злочину, особливо якщо ці дії безпосередньо слідують за готуванням до злочину.

Як вже вказувалось, що одні й ті ж дії можуть бути різними за своїм змістом та своєю спрямованістю, не в залежності від обставин, як вказував

Арон Наумович Трайнін [175, с. 31], а в залежності від характеру об'єкту посягання та характеру злочинного посягання, тобто бути чи приготуванням до злочину, чи замахом на нього. [176, с. 107] Так, можна навести ряд прикладів, коли одна й та ж дія в залежності від характеру посягання може бути різною стадією вчинення злочину. Як приклад, приготування травленої риби заздалегідь до виконання самого травлення людини, з наміром в подальшому винити посягання на її життя суттєво якісно відрізняється від таємного підкидання отрути в напій потерпілого безпосередньо коли потерпілий вживає напій. Ці дії відмінні, як за своїми об'єктивними властивостями, так і за ціллю, яку собі ставив злочинець при їх вчиненні.

Перший випадок – це підготовчі дії до вбивства. Між підготовчими діями і досягненням злочинного результату є розрив у часі, вони не визначаються винним.

Другий випадок передбачає наявний замах на вбивство, тому що, метою винної особи є смерть потерпілого, тобто досягнення злочинного наслідку. Мета та діяння винної особи при досягненні злочинного результату стають єдиним діянням, не тільки внаслідок відсутності розриву між ними в часі, а й в силу особливого суб'єктивного відношення до них винної особи.

Також, є можливість визначення купівлі зброї з метою вбивства особи задовго до вбивства (готування до злочину) в приведення зброї в бойову готовність з ціллю зразу ж вистрілити в особу (замах на злочин).

Так, коли здійснюється розділення підготовчих дій і замаху необхідним є врахування, як об'єктивних, так і суб'єктивних ознак дій в їх взаємному і нерозривному зв'язку. Тільки при такої підході до визначення стадій виконання злочинного діяння, можливо запобігти появі помилок, як в доктрині КП так і судово – слідчій практиці.

Отже відмежування підготовки до злочинного діяння від замаху на злочин, а з іншого боку від завершеного злочинного діяння дає змогу краще визначити сутність замаху на злочин. [177, с. 98] Так, ще одним особливо важливим аспектом є відмежування замаху від завершеного злочинного діяння. Відмінною ознакою, в поняттях замах на злочин і закінчений злочин, є неповне здійснення об'єктивної сторони злочину зі сторони замаху. За об'єктом, суб'єктом та суб'єктивною стороною замах повністю співпадає із закінченим злочином. [178, с. 109]

Отже, при замаху, на відміну від закінченого злочину, немає деяких ознак об'єктивної сторони злочину – злочинного наміру, вказаного у відповідній etapі Особливої частини Кримінального кодексу чи повного завершення всіх дій, які утворюють об'єктивну сторону злочину. [179, с. 92]

У злочинах з формальним складом завжди відсутній наслідок – злочинний результат. Проте, як вказувалося раніше, замах не завжди є безрезультатним злочинним діянням, оскільки може потягнути за собою настанні тих чи інших шкідливих наслідків. Такими наслідками можуть бути, наприклад, тяжкі пошкодження – при замаху на крадіжку, фізичні чи моральні страждання потерпілої при невдалій спробі зґвалтування. Проте, настання подібних наслідків не перетворює вчинений замах в закінчений злочин, бо для визнання закінченим наведених злочинних дій, закон вимагає обов'язкового настання не будь – яких наслідків, а лише тих, які є необхідними елементами об'єктивної сторони конкретних складів злочинів, що передбачені Особливою частиною Кримінального Кодексу України. При замаху відсутні саме ті наслідки, які включені законодавством в число елементів складу відповідного злочину.

При розмежуванні замаху та закінченого злочину, на практиці часто виникає питання, як кваліфікувати злочин, якщо злочинний наслідок, до досягнення якого прагнув злочинець, настав не зразу, а на протязі певного

часу. Наше законодавство не встановлює ніяких строків, по спливу яких настання злочинного наслідку не може розглядатися як елемент закінченого злочину. З точки зору закону кримінальне діяння вважається закінченим, якщо наступив спричинений навмисними діями винуватого злочинний результат, незалежно від того скільки пройшло часу після вчинення суспільно-небезпечного діяння. Цьому підтвердження і судова практика. В Постанові Пленуму Верховного Суду України від 07 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя і здоров'я людини» (п.22) [180, с .172] зазначається те, що якщо винний діяв з умислом на вбивство, тривалість часу, що минув з моменту заподіяння ушкоджень до настання смерті потерпілого, для кваліфікації злочину, як умисного вбивства значення не має.

Сам по собі факт настання чи ненастання злочинного наслідку, також час його настання можуть бути єдиним критерієм розмежування замаху на злочин чи закінчений злочин лише у злочинах з матеріальним складом. Разом з тим, необхідно пам'ятати, що для наявності закінченого складу багатьох злочинів настання наслідків або взагалі не вимагається, або недостатнє є лише можливості спричинення шкідливих наслідків. [181, с 105] Як правильно вказував Микола Дмитрович Дурманов, включення в об'єктивну сторону закінченого злочину в якості необхідного елементу складу того чи іншого наслідку, як правило, має місце лише в випадках, коли такий наслідок може бути точно встановлено, якщо при цьому за будь якими причинами немає необхідності в перенесенні моменту закінчення злочину на більш ранню стадію. В ряді випадків законодавець не включає настання тих чи інших наслідків в число ознак складу злочину, тому що настання чи ненастання наслідків суттєво не змінює характеру і ступеню небезпечності винного і вчиненню ним злочинного діяння. [182, с. 9 – 41]

Також, не може бути визнано від межувальною ознакою замаху і закінченого злочину повне виконання плану злочину суб'єктом. Так злочин може бути закінченим і до повного виконання цього плану, якщо об'єктивна сторона злочину отримала розвиток, достатній для наявності складу закінченого злочину. Особливо це видно на прикладі «усічених» складів злочину, для яких саме і характерно, що при їх вчиненні суб'єкти зовсім не думають обмежитися тільки тою діяльністю, яка відповідно до закону визнається достатньою для кваліфікації вчиненого, як закінченого злочину.

Закінчений злочин є і в тих випадках, коли злочинний результат, заради спричинення якого суб'єкт вчинив злочин, настав не в тому об'ємі, який був бажаний для винного. Маються на увазі випадки, коли шкода, що спричинена злочином може бути поділена і наявність хоча б частини такої шкоди достатня для визнання злочину закінченим. Наприклад, умисне знищення чи пошкодження житла (стаття 194 Кримінального Кодексу України) вважається закінченим злочином, якщо знищено чи пошкоджено лише частину того майна, на знищення чи пошкодження якого був спрямований умисел винного.

Отже, не повне виконання об'єктивної сторони – це ознака, яка найбільш чітко відмежовує замах від закінченого злочину: злочинцю не вдається або досягти злочинного результату, якого він прагнув, або повністю виконати дії, що є необхідними для завершення злочину. [183, с. 93]

На відміну від закінченого злочину, діяння що утворює замах на злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежать від волі винного. Незавершеність діяння при замаху є головною ознакою, що відрізняє замах як злочинне посягання, яке не було закінчене, перерване в результаті прийнятого злочинцем рішення про припинення розпочатого злочину, внаслідок різних обставин за умови, що вони не залежать від волі винного, від закінченого злочину. [184, с. 273]

Отже, розмежовуючи замах і закінчений злочин, необхідно враховувати:

- а) конструкцію складу злочину, яка впливає на момент його закінчення;
- б) зміст умислу винної особи.

Крім того, правильне розмежування даних понять можливе лише на основі загального вчення про стадії злочинної діяльності з обов'язковим врахуванням вищевказаних обставин, що дозволить уникнути помилок в теорії кримінального права та на практиці.

3.3. Кримінальна відповідальність за замах на злочин

Згідно з законодавством вчинення замаху на злочин визначається як кримінально каране діяння. Підставою к несенню відповідальності особи за замах на злочин є склад незакінченого злочину, ознаки якого зафіксовані у статті 15 Кримінального Кодексу України та відповідній статті Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Якщо звернутися до законодавства, можна побачити що замах на злочин тягне за собою виконання таких же мір покарання, як і закінчений злочин, це можна пояснити тим що характер суспільної небезпечності замаху сумісний с закінченим злочином. Вчинки винного об'єктивно і суб'єктивно спрямовуються на виконання злочинного діяння, але наслідок цих дій не доходить до завершення з причин, які не залежать від волі винного. Відтак, характер і ступінь суспільної небезпеки цієї стадії попередніх злочинних діянь в більшості випадків близькі до характеру і ступеню суспільної небезпечності закінченого злочинного діяння, на виконання котрого були направленні дії винного.

Та, це ніяк не підводить до того що замах і закінчений злочин ідентичні за характером і ступеню суспільної небезпечності, тому що при замаху дуже різниться об'єктивна сторона злочину і головніше є відсутнім злочинний наслідок. [185, с. 172]

Згідно з статтею шістнадцятою Кримінального Кодексу України кримінальна відповідальність за замах на злочин настає за тією статтею Особливої частини Кримінального Кодексу України, в якій передбачена відповідальність за закінчений злочин, з обов'язковим посиланням на статтю п'ятнадцятою Загальної частини Кримінального Кодексу України.

В статтях Особливої частини Кримінального Кодексу України які визначають склад закінчених злочинів міститься імперативна норма яка вказує на виконання передбачених мір покарання к особам, котрі вчинили закінчений злочин. В самих статтях Особливої частини Кримінального Кодексу України не містяться підстави які приводять до відповідальності за замах на злочин. Отож при відсутності в Загальній частині правової норми, що карає за замах на злочин, він залишався б некараним. Так виходить що, посилання на статтю п'ятнадцяту Кримінального Кодексу України разом із застосуванням статті Особливої частини Кримінального Кодексу України є обов'язковим. [186, с. 173]

Положення закону, що замах карається як і вчинений закінчений злочин, означає лише, що замах карається за тією ж статтею, що і закінчений злочин і в межах санкції статті, що передбачає цей злочин, зазначив Володимир Дмитрович Меньшагін. [187, с. 43]

В кримінальному законодавстві коли особу притягують до кримінальної відповідальності за замах і при призначенні покарання вимагають призначити і покарання, як і за закінчений злочин, враховуючи ряд причин:

1. ряд злочинних діянь які є настільки суспільно – небезпечними на всіх стадіях їх виконання, що здійснення замаху на них в деяких випадках сумісне за ступенем тяжкості до закінченого злочину;
2. суспільна небезпечність замаху, як останньої стадії незакінченого злочину наближається до небезпечності закінченого злочину в силу безпосередньої наближеності до стадії закінченого злочину;
3. відсутність результату злочину, що є потрібною ознакою об'єктивної сторони злочинної діяльності, не веде к тому, що при замаху завжди відсутні і інші, не вказані в законі шкідливі наслідки, які можуть бути дуже важкими;
4. виконання діянь, які створюють замах може бути здійснене з обтяжуючими обставинами, що пом'якшення цього покарання протирічило б завданню загальної і спеціальної превенції злочинів.

Вказані пункти є головною умовою відмови кримінального законодавства України від принципу обов'язкового пом'якшення покарання за замах на злочин. Також можливо знайти ряд прикладів, які вказують на досконально сплановані і організовані тяжкі злочини, що не закінчуються лише в силу непередбачуваних подій. Спеціальним рецидивом передбачено в випадках які настільки посилюють характер суспільної небезпечності діяння суб'єкта, що його виконала, що лише одного факту що злочин не був завершений недостатньо для пом'якшення покарання. Присутня також обставина в якій вказано, що навіть не досягнувши своєї цілі, злочинець здатний вчинити шкоду об'єкту посягання.

Коли призначають покарання за замах на злочин, суд як і в справах про закінченні злочини, керується положеннями статті 65 Кримінального Кодексу України, яка вказує, що обставини які пом'якшують чи обтяжують покарання, також передбачають і ряд обставин пов'язаних з не доведенням злочину до кінця – специфічних тільки для замаху на злочин. [188, с. 172]. До

таких обставин відносяться: ступінь виконання злочинного наміру; ступінь суспільної небезпечності діяння особи, що його вчинила; наближеність настання злочинного результату; причини, в силу яких злочин не був завершений.

Також коли мова заходить про ступінь виконання злочинного наміру, важливо вказати що на нього також впливає і суб'єктивне ставлення винної особи до вчиненого ним злочинного діяння. Як відомо, замах на злочин здійснюється тільки умисно, тобто при незавершеності злочинного діяння винна особа усвідомлює, що повна реалізація умислу при цьому не була досягнута. Компонент нереалізованості умислу, суттєво впливає на правову оцінку здійсненого. Наприклад, в ситуації коли службова особа має намір отримати хабар у великому розмірі, але отримала лише частину обумовленого хабара з причин, що не залежали від її волі, вчинене належить кваліфікувати як замах на одержання хабара у розмірі, який охоплювався її наміром. [189, с. 123, 124]

Приближення настання злочинного результату тісно пов'язана з ступенем підготовленості злочину і визначається двома пунктами: визначення як далеко зайшло посягання на об'єкт, та в якій мірі діяння реально несло загрозу спричиненням шкоди або наскільки близько в дійсності було настання злочинного результату і визначення чи міг він відбутися при даних діяннях. Перший пункт зумовлюється також стадією вчинення злочину і видом стадії. Другий пункт потребує врахування того, наскільки реальним в даних конкретних умовах було настання наслідків в результаті дій винного, враховуючи стан об'єкта, характер плану тощо.

В своїх працях, Церетелі Т.В. [190, с. 11], Шаргородський Михайл Дмитрович. [191, с. 22] зазначали, що замах на злочин потребує більш суворого покарання, ніж готування до злочину, з причини того, що замах на злочин знаходиться ближче до настання злочинного результату.

Коли визначають міру покарання важливим є встановлення того чи був замах закінчений чи незакінчений. Ця міра є необхідною з тої причини, що закінчений замах на злочин більш небезпечний ніж незакінчений. Так визначаючи ступінь небезпечності закінченого замаху можна дійти висновку, що він є максимально наближеним до закінченого злочину і тому в ряді випадків, особливо коли шкідливі наслідки замаху є тяжкими, повинен каратися так, або майже так, як закінчене злочинне діяння. [192, с. 182]

Причини, котрі впливають на те, що злочин не був доведений до кінця, бувають дуже різні. Обов'язкова визначаючи характеристики суспільної небезпечності діяння і особи встановити, залишалось злочинне діяння незакінченим в силу випадкових причин, наприклад: через вмішування сторонньої людини чи дії сил природи, хоч план і характер дій неминуче повинні були призвести до закінченого злочину чи сам план вчинення злочину, дій, що складали замах були непридатними до настання наслідків при чому ця обставина в даних випадках відображала характер суспільної небезпечності діяння. [193, с. 183]. Є необхідність підійти ще до однієї обставини, яка має важливе значення в практиці – на ступені нанесення шкоди. Так, при замаху на відміну від закінченого злочину не спричиняється шкода, на досягнення якої було направлено вольові дії винного. В ряді випадків винний може нанести меншу але тяжку шкоду.

Вивчаючи значення злочинного результату при призначенні покарання В.Д.Меньшагін вказував, що при призначенні покарання важливим є значення питання про те, чи спричинили діяння винного шкоду інтересам суспільства ,держави, чи людини і яка була завдана шкода. Також він відзначав, що при призначенні покарання, суд, в більшості випадків встановлює різні покарання за закінчений злочин і за замах на вбивство. Це зрозуміло, для суда не може бути байдужим спричинена людині смерть в

результаті дій винного чи людина, не дивлячись на всі спроби суб'єкта, залишилась жива. [194, с. 46]

При призначенні покарання за замах значення також має настання тих наслідків, які хоч і не входять в об'єктивну сторону злочину, замах на вчинення якого здійснено, але були спричинені таким діянням. Коли встановлюють кваліфікації діяння вони значення не мають, але можуть впливати на розмір покарання. Наприклад, замах на вбивство, котрий вчинив потерпілому тяжке тілесне ушкодження має каратися суворіше, ніж той який шкоди не. [195, с. 185]

Висловлюючи свою думку, всі прибічники поняття непридатного замаху, погоджуються з тим, що за загальним правилом, він повинен бути кримінально караним, оскільки включає в собі всі ознаки «придатного» замаху і завершити злочинне діяння особі не вдається лише через допущену помилку, тобто з причин, що не залежать від волі винного. Так, судова практика поняттям придатного замаху не користується, проте в Постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику у справах про розкрадання, виготовлення, зберігання та інші незаконні діяння зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» вказується, що якщо винна особа незаконно заволоділа непридатними до використання вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями, помилково вважаючи їх такими, що можуть бути використані за призначенням, вчинене належить розцінювати, як замах на заволодіння цими предметами і кваліфікувати за статтею.15 та відповідною частиною статті.262 Кримінального Кодексу України.[196, с. 98]

Також можна зазначити, що спеціальні особливості непридатного замаху мають змогу бути підставою для пом'якшення покарання і розглядатися, як обставина, що пом'якшує покарання.[197, с. 134] Так можна

зробити висновок що безпідставним є твердження І.С.Тишкевича, що негідний замах не є караним. [198, с.170 – 173]

В доктрині та законодавстві достатньо добре висвітлені питання, що визначають обставини та підстави притягнення особи до кримінальної відповідальності проте, зовсім не вказується про строк чи розмір покарання. Досліджуючи ці аспекти Шевчук А.В. зазначив, що доцільно в кримінальному законі зазначити – строк чи розмір покарання за замах на злочин не повинен перевищувати трьох четвертей максимального строку чи розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого за відповідний закінчений злочин. [199, с. 94]

Висновок такий, визначення відповідальності за замах на злочин має як практичне так і теоретичне значення. Оскільки, відмова від караності таких злочинних діянь призвела б до того, що суспільно – небезпечні діяння, які складають замах на злочин є дуже близькими за своїми суб'єктивними і об'єктивними ознаками від закінченого злочину, що є дуже суспільно-небезпечним, залишалися б непокараними, що є неприпустимим для кримінального права, основним завданням якого є охорона суспільних відносин від посягань.

Висновки

Здійснюючи дослідження видів, понять і значення стадій вчинення злочинів автор робить такі висновки.

Згідно з кримінальним правом злочинна діяльність, в процесі свого здійснення проходить ряд етапів, які в науці кримінального права мають назву стадії вчинення злочину. В більшості випадків вчинення злочину суб'єкт спочатку створює умови для вчинення злочину, потім виконує дії, що посягають на охоронюваний об'єкт і лише після цього повністю реалізує злочинний намір. Отже, стадії злочинної діяльності можна визначити як певні етапи розвитку злочинної діяльності від її початку і до досягнення кінцевого результату, що є відображенням фактів об'єктивної дійсності.

Термін «стадії вчинення злочину» вживаються в подвійному значенні: по – перше для ідентифікації етапів, які проходять закінчені злочинні діяння; по – друге позначення особливостей відповідальності за злочинні діяння в залежності від етапу, на якому було припинено виконання злочину. Юридичне поняття стадій вчинення злочину передбачає розмежування закінченої злочинної діяльності і злочинної діяльності на одному з її етапів. Стадії злочину як кримінальної правова категорія, це різні форми здійснення конкретної злочинної діяльності, що відрізняються одна від одної в залежності від моменту, коли злочинна діяльність була припинена, що визначає і особливості відповідальності за незакінчену злочинну діяльність. Разом з тим, немає однозначної дефініції самого поняття стадій злочину. Науковці визначають дане поняття по – різному, враховуючи таке загальне розуміння стадій злочину як певні етапи, що проходить злочин від початку і до кінця злочинної діяльності суб'єкта злочину.

В об'єктивній дійсності виділяють три загальновизнанні етапи стадій злочинної діяльності: 1) стадія готування до злочину; 2) стадія замаху на

вчинення злочину та 3) стадія закінченого злочину. Наука кримінального права перші дві стадії об'єднуює поняттям «попередньої злочинної діяльності». В доктрині цієї галузі права немає однозначного підходу, щодо кількості та найменування стадій, так, ряд науковців до стадій злочину відносили виявлення наміру, виконання складу злочину, настання злочинних наслідків, тощо. Дані позиції науковців є недоцільними, що обґрунтовується в роботі. Отже, правильним є виділення лише трьох стадій злочинної діяльності, межі між якими можна встановити з достатньою чіткістю.

Ще однією особливістю попередньої злочинної діяльності є здійснення її лише з прямим умислом, ступінь реалізації якого на різних стадіях різний, і чим ближче вчинене особою діяння до настання злочинних наслідків, тим більший ступінь суспільної небезпечності злочину, і тим більше реалізується злочинний умисел.

Стадії вчинення злочину мають і теоретичне, і практичне значення, оскільки їх встановлення дозволяє відмежувати злочинну поведінку від незлочинної та визначити особливості кримінальної відповідальності за неї, крім того стадії злочину мають значення для застосування багатьох норм Кримінального Кодексу України, а тому є необхідним інститутом кримінального права.

Враховуючи особливості незакінченої злочинної діяльності, кримінальна відповідальність за неї має також особливості. Так, як і для закінченого злочину єдиною підставою кримінальної відповідальності за попередню злочинну діяльність є склад злочину. А отже, принцип караності лише тих дій, які містять склад злочину, зберігає свою силу і у випадках притягнення до відповідальності за незакінчений злочин.

Готування, як інститут кримінального права, виник дуже давно для зупинення злочинної діяльності на зародковому етапі. Готування – це

діяльність по створенню умов для вчинення злочину, при якій ще не виконується об'єктивна сторона злочину. Саме створення умов для вчинення злочину і наявність реальної можливості настання злочинного результату є сутністю готування до злочину на основі чого і науковці виділяють ознаки готування.

Під виявленням наміру розуміють зовнішній прояв у будь – якій формі наміру особи вчинити злочин, але без подальших дій спрямованих на реалізацію цього наміру.

Відмежування готування від виявлення наміру простежується досить чітко. Так при готуванні починається злочинна діяльність, є склад злочину, який є необхідною і єдиною умовою кримінальної відповідальності. Виявлення наміру не утворює складу злочину та суспільно – небезпечного діяння, що посягає на об'єкти охоронювані законом. Отже виявлення наміру також не є стадією вчинення злочину, хоч необхідно зазначити, що деякі вчені вважали виявлення наміру початковою стадією вчинення злочину. Автор праці притримується позиції згідно якої виявлення умислу не є кримінально караними, а також є стадією вчинення злочину.

Велике теоретичне і практичне значення має інститут відповідальності за готування до злочину. Відповідно до законодавства готування до злочину тягне за собою застосування тих же мір покарання, які призначені кримінальним законом за «даний вид злочину». Так відповідальність за готування настає за тією ж статтею Особливої частини, що і закінчений злочин із обов'язковим посиланням на статтю чотирнадцяту Кримінального Кодексу України.

Пом'якшення покарання за готування, як вид попередньої злочинної відповідальності є правом, а не обов'язком суду, оскільки принцип обов'язкового пом'якшення покарання в певних випадках суперечив би

завданню максимальної індивідуалізації відповідальності і покарання відповідно до тяжкості злочину і особи злочинця.

Замах характеризується суб'єктивними та об'єктивними ознаками, які мають свої властивості. З об'єктивної сторони замах це суспільно – небезпечне діяння, що безпосередньо спрямоване на вчинення злочину, ця безпосередність полягає в тому, що дії винного можуть створювати, але ще не створили, з причин, що не залежать від волі винного склад закінченого злочину, а отже основний зміст замаху в неповному, частковому виконанні об'єктивної сторони складу злочину. Другою ознакою об'єктивної сторони є незавершеність злочину, яка полягає в відсутності однієї або декількох ознак передбачених відповідною статтею Особливої частини КК України. При дослідженні даної ознаки автор вказує, що необхідно розмежовувати незавершеність злочинів із формальним складом – де незавершеність виявляється у неповному виконанні всіх дій, які входять в об'єктивну сторону конкретного злочину та матеріальним складом, де незавершеність злочину – це відсутність намірів вказаних у статті Особливої частини.

Третя ознака – обставини через які злочин не доводиться до кінця, що не залежить від волі винного, можуть бути як суб'єктивного так і об'єктивного характеру. З суб'єктивної сторони замах на злочин характеризується лише умисною формою вини. Причому судова практика, як і доктрина права притримується позиції, згідно якої при замаху на злочин можливий лише прямий умисел. Разом з тим, деякі науковці стверджують, що теоретично замах можливий і з непрямим умислом, але одночасно вказують, що практично довести умисел злочину на вчинення нереально, або взагалі неможливо. Проте, автор погоджується з позицією тих науковців, які стверджують, що замах можливий лише з прямим умислом. Отже, правильне розуміння та виділення ознак замаху на злочин дозволяє уникнути помилок в практичній діяльності.

Сутність замаху на злочин визначається і відмежуванням його від закінченого злочину. Основною ознакою розмежування також виступає об'єктивна сторона злочину. Замах на злочин характеризується неповним виконанням об'єктивної сторони, що може проявлятися у відсутності вказаного злочинного наслідку для злочинів з матеріальним складом, та у неповному виконанні всіх дій, які утворюють об'єктивну сторону у злочинах з формальним складом. Ще однією важливою ознакою розмежування є незавершеність злочину, з причин, що не залежать від волі винного. Отже, розмежовуючи замах на злочин і незакінчений злочин, обов'язково враховується спрямованість умислу винної особи та конструкцію конкретного складу злочину, а також основи загального теоретичного вчення про стадії злочинної діяльності.

При притягненні особи до кримінальної відповідальності за замах на злочин сучасне кримінальне право притримується принципу факультативного пом'якшення покарання. Ця позиція також підтримується автором, оскільки принцип обов'язкового пом'якшення покарання за замах в певних випадках суперечить принципу максимальної індивідуалізації покарання відповідно до тяжкості та суспільної небезпечності вчиненого діяння та особи злочинця.

Також, надзвичайну увагу заслуговує інститут кримінальної відповідальності за непридатний замах. На думку автора, непридатний замах слід віднести до кримінально караних. Тому, що він володіє усіма ознаками «придатного замаху», а специфічні особливості непридатного замаху на злочин можуть розглядатися як обставина для пом'якшення покарання.

Список використаних джерел

1. Шевчук А.В. Поняття та види стадії вчинення злочину // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Чернівці. 2000. Вип. 91 (Правознавство). – с. 95.
2. Тихий В. Дослідження закінчених та незакінчених злочинів. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 104.
3. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. – М.: Издательство БЕК, 1996. – с. 261.
4. Кримінальне право України. Загальна частина ; Тютюгін В .І. – М., 2003 – с. 140.
5. Уголовное право. Общая часть. – М., 1997. – с. 302.
6. Шевчук А.В. Поняття та види стадії вчинення злочину // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Чернівці. 2000. Вип. 91. Правознавство. – с. 95.
7. Тихий В. П. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 104.
8. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. – с. 11.
9. Кримінальне право. Особлива частина: підручник. У 2-х т. – Т. 1 / за ред. проф. О. О. Дудорова, доц. Є. О. Письменського. – Луганськ: «Елтон – 2», 2012. – 780 с.
10. Гришаев П.И. Советское уголовное право. Общая часть. – М., 1982. – с. 193.

11. Вакула І.Ю. Види стадій вчинення злочину за кримінальним правом України та республіки Польща/ І.Ю. Вакула // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ – 2014. - № 2 – С. 193-204.
12. Беляев Н.А., Ковалев М.И. Советское уголовное право. Общая часть. – М.: Юрид. лит-ра, 1977. – с. 234.
13. Станин В.В. Уголовное право УССР. – Киев: Вища школа, 1984 – с. – 165.
14. Чернишов Н.В., Володько М.В., Хазін М.А. Кримінальне право України. Посібник для курсантів та студентів юридичних вузів. – Київ: Наукова думка, 1995. – с. 114.
15. Коржанський М.Й. Кримінальне право України. Частина Загальна. – Київ, 1996. – с. 233.
16. Игнатов А.Н., Красинов Ю.А. Уголовное право России. Учебник для вузов. Т. 1. Общая часть. – Москва: Норма-ИНФРА, 1998 – с. 205.
17. Шевчук А.В. Поняття та види стадії вчинення злочину // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. – Чернівці. 2000. Вип. 91. (Правознавство). – с.96.
18. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 104-105.
19. Уголовное право. Общая часть / Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекунова. – М., 1997. – С. 303.
20. Кригер Г.А., Кузнецова Н.Ф. Советское уголовное право. Общая часть. – Москва: Изд-во МГУ, 1988. – с. 164.
21. Курс советского уголовного права. В 6 томах. Т. 2. «Преступление». – М., 1970. – с. 403.

22. Герцензон А.А. Уголовное право. Часть общая, учебное пособие для слушателей ВЮА. - М., 1948. - с. 346.
23. Сливич І. І. Кримінальне право України. Особлива частина [Текст]: навч. посіб. / І.І. Сливич, Я.В. Ступник; Дкрж. ВНЗ «Ужгород нац. ун-т». – Ужгород : Гельветика, 2014. – 655 с.
24. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 Кримінальний Кодекс України) Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 105.
25. Трайнин А.Н. Уголовное право. Часть общая. - М., 1929. - с. 327.
26. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. – с. 11.
27. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 105.
28. Кримінальне право України. Загальна частина ;Тютюгіна В. І. – М., 2003 – с. 143.
29. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. – М., 1996. – с. 261.
30. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. – М., 1996. – с. 261.
31. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 104.

32. Уголовное право. Общая часть / Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекунова. – М., 1997. – С. 306.
33. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. – с. 11.
34. Тихий В. П. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 105.
35. Уголовное право России. Общая часть / Под ред. профессора А.И.Парога. – М., 1998 – с. 149.
36. Уголовное право. Общая часть / Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекунова. – М., 1997. – С. 302.
37. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 106.
38. Науково-практичний коментар Кримінального Кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, 2001. - с. 146.
39. Уголовное право. Общая часть / Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекунова. – М., 1997. - С. 306.
40. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 106.
41. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. – М., 1996. – с. 261.

42. Уголовное право. Общая часть / Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекунова. – М., 1997. – С. 307.
43. Тихий В. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 КК України) // Вісник Конст. Суду Укр. – 2004. - № 2. – С. 107.
- 44]. Тихий В.П. Проблеми застосування норм кримінального Кодексу України про стадії злочину // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення. Матеріали міжнар. наук.-практ. конфер. 25-26 жовт. 2001 р. ред. кол.: Сташис В.В. – К. – Х.: «Юрінком Інтер», 2002. – с. 56 – 57.
- 45.: Уголовное право России. Общая часть: Учебник / Отв. ред. докт. юрид. наук Б.В.Здравомыслов. – М.: Юристъ, 1996. – с. 228.
46. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). - М., 1958. - с.36.
47. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М., 1955. - с. 63.
48. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1951.- с.57.
49. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М.,1955. - с. 64.
50. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958.- с.57.

51. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.58.
52. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М., 1955. - с.67.
53. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.59.
54. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.58.
55. Церетели Т.В., Макашвили В.Г. О составе преступления / Советское государство и право. – 1954. - № 5.
56. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М., 1955. - с.68.
57. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. - 2004. - №3. - с.70.
58. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.- М., 1996. - с.270.
59. Дякур М. Д. Суб'єктивні ознаки замаху на злочин / М. Д. Дякур // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції «Сучасна українська наукова думка» 6–10 червня 2005 року. – Київ, 2005. – Ч. 3. – С. 29–30.

60. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. - 2004. - №3. - с.70.
61. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.- М., Изд-во БЕК, 1996.-с.270.
62. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.- М., Госюриздат, 1955.- с.69.
63. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України/ Відп. ред.: В.Ф. Бойко та інші. - К.: А.С.К., 2001.
64. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.- М., 1996. - с.271.
65. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. - 2004. - №3. - с.70.
66. Трайнин А.Н. Состав преступления по советскому уголовному праву.-М., 1952.
67. Шевчук А.В. Поняття та види стадій вчинення злочину./ Науковий вісник Чернівецького університету. Вип.91. Правознавство. - Чернівці. Рута, 2000.
68. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М., 1955. - с.69.
69. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.63.
70. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. - 2004. -№3. -с.70.

71. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юрид. вузів і фак./ За ред. Матишевського та ін. - К.: Юрінком Інтер, 1999. с. 70
72. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.- М., 1996. -с.266.
73. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. -К.: Каннон, А.С.К., 2003. -с.59.
74. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. -2004. -№3. -с.71.
75. Кримінальне право України. Тези лекцій і практичні завдання. За редакцією генерал-майора міліції В.М. Бовсуковського., - Київ, Наукова думка, 2001 –с.71
76. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К.: Каннон, А.С.К., 2003. -с.59.
77. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. - М., 1955. - с.74.
78. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. -2004. -№3. -с.71.
79. Пионтковский А.А. Уголовное право. - М., 1938. -ст.221
80. Трайнин А.Н. Специальные вопросы учения о соучастии / Ученые записки ВЮОН, вып.1. - М., 1940. - с. 38-40
81. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). - М, 1958. - с. 40-41

82. Тихий В. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісник Конституційного Суду України. -2004. -№3. -с.71.
83. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. - с.76.
84. Шевчук А.В. Готування до злочину та особливості відповідальності за готування // Актуальні проблеми держави і права. Вип.11. - Одеса.: «Юридична література», 2001. -с.539-540.
85. Уголовное право России. Общая часть / Под ред. Професора Рарога А.И. – М., 1998. -с.141.
86. Куницын А. Право естественное. - СПб., 1818. -с.34.
87. Монтескье Ш. О существе законов. -М., 1810. - Ч.2
88. Коментар до Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. -К.: Каннон, А.С.К., 2003. -с.47.
89. Шевчук А.В. Готування до злочину та особливості відповідальності за готування // Актуальні проблеми держави і права. Випуск 11. - Одеса: «Юридична література», 2001. - с.540-541.
90. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.-М.: Издательство БЕК, 1996. - с.263.
91. Уголовное право России. Общая часть / Под ред. Рарога А.И. - М., 1998. - с.142.
92. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958.- с.43-44.

93. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958. – с.44.
94. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України., - К., 2000. – с. 73
95. Шевчук А.В. Готування до злочину та особливості відповідальності за готування // Актуальні проблеми держави і права. Випуск 11. - Одеса: «Юридична література», 2001. - с.541.
96. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М., 1987. - с.54.
97. Тихий В.П. Проблемы застосування норм Кримінального кодексу України про стадії злочину // Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 жовтня 2001 р. ред.кол.: Сташис В.В. –К.-Х.: «Юрінком Інтер». 2002. - с.56-57.
98. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). – М., 1958. - с.63.
99. Фролов Ю.А. Принцип индивидуализации наказания по советскому уголовному праву. – Киев, 1954. - с.11.
100. Церетели Т.В. Наказуемость приготовления к преступлению по советскому уголовному праву // Социалистическая законность. - 1954. - № 12. - с.12.
101. Шевчук А.В. Готування до злочину та особливості відповідальності за готування // Актуальні проблеми держави і права. Вип. 11. - Одеса.: «Юридична література», 2001. - с.542-543.

102. Уголовное право УССР. В.В. Сташисс, А.М. Якупов., - Киев, 1984 - с.543-544.
103. Сучасне кримінальне право України: нормативно-правові документи та судово-слідча практика: Хрестоматія / Упоряд. А.В. Савченко та ін.; За заг. ред. В.В. Кузнецова. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005 - с.544.
104. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). - М., 1958. - с.62.
105. Пионтковский А.А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. - М., 1961. - с.509.
106. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.- М.: Издательство БЕК, 1996. - с.268.
107. Церетели Т.В., Макашвили В.Г. Состав преступления, как основание уголовной ответственности // Советское государство и право. - 1954. - № 5. - с.75,77.
108. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958.- с.65-66.
109. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву. – М., 1958.- с.68.
110. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. - с.70,90.
111. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). – М., 1958. - с.70.
112. Герцензон А.А. Уголовное право. Часть общая. - М., 1948. - с.352.

113. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.86.
114. Благоев Е.В. Особенности назначения наказания за неоконченное преступление. - Ярославль. - 1994. - с.24.
115. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство. - Чернівці: Рута. - 2001. - с.92.
116. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М.,1958. - с.91-92.
117. Шаргородский М.Д. Вопросы Общей части уголовного права. -М., 1955. - с.120.
118. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. – М., 1955. - с.88.
119. Утевский Б.С. Головное право. - М., 1950. - с.60-61.
120. Герцензон А.А. Уголовное право. Часть общая. - М., 1948. - с.354.
121. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. - М., 1957. -с.297, 301.
122. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.93.
123. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред.М.І.Мельника, М.І.Хавронюка.-К.: Каннон, А.С.К.-2003. - с.60.
124. Караулов В.Ф. Стадии совершения преступления: учебное пособие.-М., 1982. - с.20.

125. Кримінальне право України. Общая часть / Под ред. проф. Тютюгін. В. І. –М., 2003. - с.146.
126. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. - М., 1958. - с.87.
127. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. - с.92.
128. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций. - М.: Издательство БЕК, 1996. - с.274.
129. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. - с.92-93.
130. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07 лютого 2003 р. № 2 «Про судову практику у справах про злочини проти життя і здоров'я людини». - п.22./Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1955-2004).-Київ.-2004.-с.172.
131. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву. -М,Госюриздат.-1955.-с.87-106
132. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. -с.93.
133. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року./За ред.М.І.Мельника, М.І.Хавронюка.-К.: Кантон, А.С.К.-2003.-с.61.

134. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 лютого 1999 року № 2 «Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил».-п.15./Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1963-1995) у двох частинах. Ч.2.-Київ, 1995.-с.182.
135. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 року № 3 «Про судову практику в справах про зґвалтування та інші статеві злочини».-п.19/Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1963-1995) у двох частинах. Ч.2.-Київ, 1995.-с.52.
136. Уголовное право. Общая часть./Под ред. Н.И.Ветрова, Ю.И.Мекнова.- М.: Новый Юрист КноРус.-1997.-с.310.
137. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. -с.94.
138. Кригер Г.А. Советское уголовное право. Общая часть.-Москва.-1982.-с.168.
139. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя і здоров'я людини». -п.4./Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1995-2004).-Київ, 2004.-с.168-169.
140. Жижиленко А.А. Уголовный кодекс. Часть общая. - Москва.-1924.-с.33.
141. Исаев М.М., Пионтковский А.А. Вопросы уголовного права, уголовного процесса в военного уголовного процесса в судебной практике Верховного Совета СССР.-Москва.-1947.-с.38.
142. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления .-Москва.-1957.-с.303.

143. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. -с.94.
144. Шаргородский М.Д. Вина и наказание в советском уголовном праве.-М.-1945.
145. Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву.- М., Изд-во Московского ун-та, 1958.-с.115.
146. Герцензон А.А. Уголовное право, часть Общая.-М.-1948.-с.353-354.
147. Меньшагин В.Д., Вышинская З.А. Советское уголовное право.-М.,1950.-с.137-138.
148. Утевский Б.С. Уголовное право, изд.2-е.-М.,1950.-с.61.
149. Пионтковский А.А. Курс советского уголовного права в шести томах., т.2. Преступление.-Москва.: Наука.-1970.-с.109-110.
150. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001. -с.13.
151. Тишкевич И.с. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М., Госюриздат.-1958.-с.159.
152. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1958.-с.111.
153. Архів Кельменецького районного суду. Справа № 20-085-3-а. - 2003.-с.75.

154. Кузнецова Н.Ф. Некоторые вопросы ответственности за приготовление и покушение по советскому уголовному праву./»Совесткое государство и право». -1955.-№ 5.-с.117.
155. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М., Госюриздат.-1958.-с.167.
156. Тишкевич И.с. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М., Госюриздат.-1958.-с.170.;
157. Кириченко в.Ф. Значение ошибки по советскому уголовному праву.-М.-1952.-с.47.
158. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.-Чернівці: Рута. - 2001. -с.101.
159. Лясс Н.В. Понятие основания наказуемости приготовления и покушения./»Ученые записки ЛГУ», 1956.-«Вопросы уголовного права и процесса».-Вып.1.-№ 202.-с.55.
160. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1958.-с.153.
161. Кримінальне право: Загальна частина: Підручник / Ю. В. Александров, В. І. Антипов, М. В. Володько; За ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К.: Юридична думка, 2004.-с.153-157.
162. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.-Чернівці: Рута. - 2001. -с.101.
163. Коржанський М.Н. Кримінальне право України. Частина загальна: Курс лекцій.-Київ: Наукова думка та Українська видавнича група, 1996.-с.242.

164. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки / Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип.105. Правознавство.- Чернівці: Рута. - 2001.-с.102.
165. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року./За ред.М.І.Мельника, М.І.Хавронюка.-Київ:Каннон, А.С.К.,2003.-с.62.
166. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид.спец. вищ. закладів освіти./За ред.М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація.-Київ-Харків.-Юрінком нтер.-Правл.-2001.-с.181.
167. Трайнин А.Н. Уголовная ответственность за приготовление к преступлению действия. «социалистическая законность».-1953.-№ 12.-с.31.
168. Ковалев М.И. Ответственность за приготовление к преступлению действия./ «Социалистическая законность».-1954.-№ 8.-с.21; Трайнин А.Н.Уголовная ответственность за приготовление к преступлению действия. «Социалистическая законность».-1953.-№ 12.-с.32.
169. Трайнин А.Н. Состав преступления по советскому уголовному праву.- М.,1951.-с.312-314.
170. Ковалев М.И. Ответственность за приготовление к преступлению действия./ «Социалистическая законность».-1954.-№ 8.-с.21-22.
171. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.109,111.
172. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.-с.104.105; Кузнецова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву.-М.-Из-во Московського ун-та.-1958.-с.103.

173. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року./за ред.М.І.Мельника, М.І.Хавронюка.-Київ.-Каннон, А.С.К.,2003.-с.61.
174. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки./Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць. Вип..105. Правознавство. Чернівці. Рута.-2001.-с.92.
175. Трайнин А.Н.Уголовная ответственность за приготовление к преступлению действия / «Социалистическая законность».-1953.-№ 12.-с.31
176. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.-с.107.
177. Кузнєцова Н.Ф. Ответственность за приготовление к преступлению и покушение на преступление по советскому уголовному праву.-М.-Из-во Московського ун-та.-1958.-с.98.
178. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.-с.109.
179. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки./Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип..105. Правознавство. Чернівці. Рута.-2001. - с.92.
180. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1995-2004).-Київ.-2004.-с.172.
181. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.-с.113.
182. Дурманов Н.Д.Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.3, 9-41.

183. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки./Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Збірник наукових праць. Вип..105. Правознавство. Чернівці. Рута.-2001.-с.93.
184. Наумов А.В. Российское уголовное право. Общая часть. Курс лекций.-М.-Изд-во БЕК.-1996. - с.273.
185. Дурманов Н.Д.Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.172.
186. Дурманов Н.Д.Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.173.
187. Д. Меньшагин В.Д. К вопросу об определении наказания по советскому уголовному праву./ „Учене записки ВІЮН”, вып.1.-М.-1940.-с.46.
188. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.- с.181; Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.178-179.
189. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво». П.14. / Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України)1995-2004).-Київ.-2004.-с.123-124.
190. Церетели Т.В. Наказуемость приготовления к преступлению по советскому уголовному праву / ”Социалистическая законность”. -1954.-№ 12.-с.11-12.
191. Шаргородский М.Д. Вина и наказание в советском уголовном праве.-М.-1945.-с.21.

192. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.- с.182.
193. Дурманов Н.Д. Стадии совершения преступления по советскому уголовному праву.-М.-Госюриздат.-1955.-с.183.
194. Меньшагин В.Д. К вопроосу об определении наказания по советскому уголовному праву/ «Ученые записки ВИЮН», вып.1.-М.-1940.-с.46.
195. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость). -М.-Госюриздат.-1958.- с.185.
196. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику у справах про розкрадання, виготовлення, зберігання та інші незаконні діяння зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами».-п.23. / Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1995-2004).-Київ.-2004.-с. 98-99.
197. Тихий И.С. Відповідальність за незакінчений злочиню// Вісник Академії прав. Наук України.-1996.-№ 6.-с.134.
198. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. (Понятие и наказуемость).-М.-Госюриздат.-1958.- с.170-173.
199. Шевчук А.В. Замах на злочин та його ознаки./Науковий вісник Чернівецького ун-ту: Збірник наукових праць. Вип..105: Правознавство. Чернівці. Рута.-2001.-с.94.